SAYI : 75 AĞUSTOS 1968 2 LİRA

Barış Dünyası

AYLIK SİYASÎ FİKİR MECMUASI

İHTİLÂL PROVASI :

Ayaklandırma ve Huzursuzluk yaratma Solun Kendi Kuyusunu Kazmasıdır

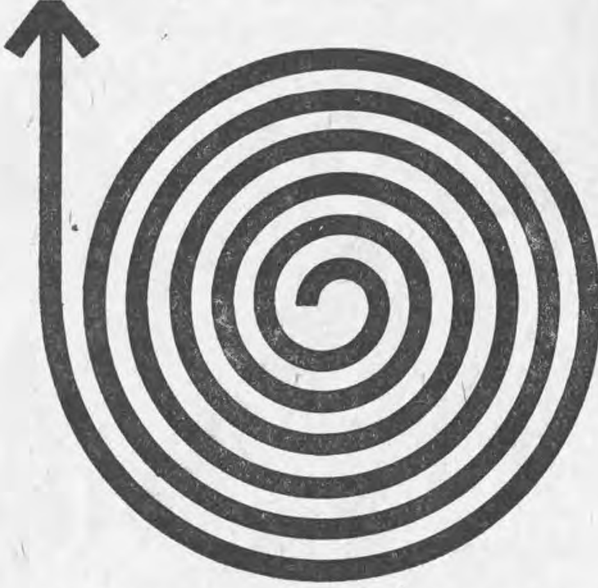

Yüksek Seçim Kurulu Karariyle halkın seçim hakkı sarsılmıştır

Devamlı olarak

Gelişen imalât
Gelişen kalite
Gelişen servis

Kendi sahasında Türkiyenin en güçlü ve modern teşkilâtını kurarak 11 yıldanberi çeşitli elektrikli ev aletleri imal eden ARÇELİK, *kalitesini geliştirmiş, fiatlarını indirmiş ve böylece kaliteli mamullerinin uygun fiatlarla satın alınabilme* imkânını halkımıza sağlamıştır.

Diğer taraftan memleket çapındaki ARÇELİK Servisi, Arçelik sahiplerinin her türlü bakım ve parça ihtiyacını anında karşılıyarak Arçelik mamullerinden azamî randıman almanızı sağlamaktadır. Eskiden vitrinlerde seyredilen mamuller şimdi Arçelik sayesinde en mütevazı Türk yuvasında dahi sevinçle kullanılıyor...

Türk halkının mutluluğunu sağlıyor.

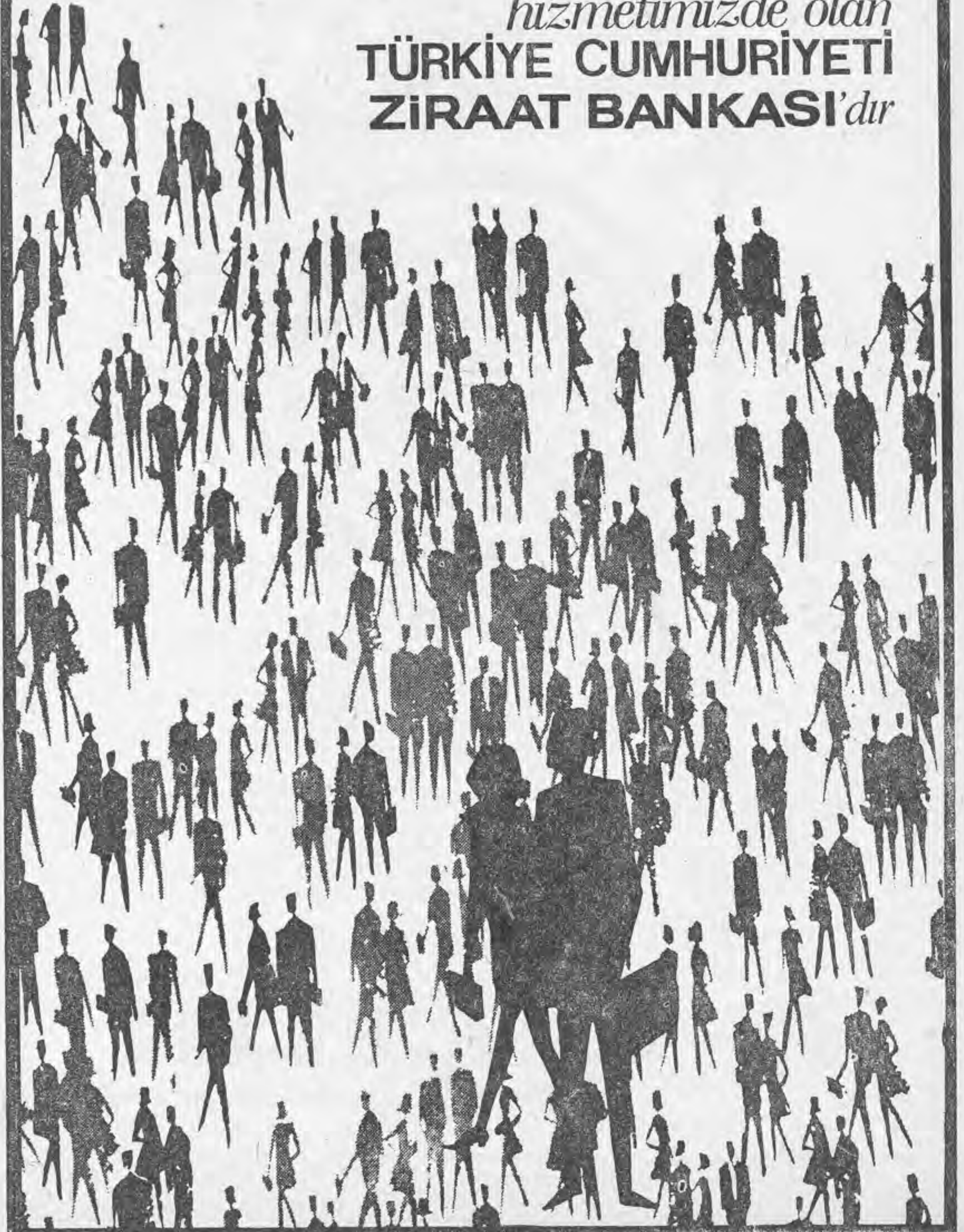
ARÇELİK

Hergün dünden ilerde

(Yeniajans : 3952)

EVET!

bizim bankamız
HER YERDE
HER ZAMAN
hizmetimizde olan
TÜRKİYE CUMHURİYETİ
ZİRAAT BANKASI'*dır*

(Basın : 10115)

Bütün şoför
arkadaşlar biliyor:

FISK
en yumuşak,
en sağlam lâstiktir!

FISK lâstikleri takılı vasıtalar ile yolculuk daha zevkli, daha emindir! Rahat bir yolculuk temin etmek için... lâstiğin ömrünü uzatmak için FISK lâstiklerinde her türlü tedbir alınmıştır. FISK'ten şaşmayınız.

FISK
EMNİYET
DEMEKTİR.

Emniyetli
Süratli Ucuz ve
Konforlu
Boğaziçi Ekspresi'nin
Ankara - istanbul gidiş - dönüş bilet ücreti

56 LİRADIR

Trende
7.5 liraya
Komanya
yemeği
yenebilir

T.C DEVLET DEMİR YOLLARI

Barış DÜNYASI

AYLIK SİYASÎ FİKİR MECMUASI

Sahibi ve Başyazarı
Ahmet Hamdi BAŞAR

Sorumlu Yazı İşleri Müdürü
Günay ALOK

İdare Müdürü
Lütfi ÇULPAN

Dış Münasebetler Şefi
Raif BALCI

Ankara Temsilcisi
Niyazi ACUN
Basın Sitesi, E-8
Çankaya
TEL: 12 48 91

İdare yeri: Cağaloğlu Himayei Etfâl Sokak, Aydoğmuş Han 18-19
Tel.: 22 08 91
47 25 38

Mektup adresi:
P.K. 478 - İstanbul

Abone: Yıllığı 24 TL.
Sayısı: 2 TL.

İlân: Tam sayfa:
600 TL. santimi 15 TL.

Ağustos 1968
Sayı: 75 — Cilt: 7

Basıldığı tarih:
31 Temmuz 1968

Basıldığı Yer:
YÖRÜK Matbaası

İÇİNDEKİLER

Sayfa:

Olaylar - Yorumlar

Dincilik, gericilik ve Laiklik hakkında Çağlar'ın Sorularına cevabımız

SAYIN Behçet Kemal Çağlar, Ankara'da Atatürk Enstitüsünün açılış törenindeki konuşmasında: «Bir devlet Başkanı Mekke'ye, Medine'ye gider hacı olur; bir Başbakan başına takke giyerek namaz kılarsa o memlekette Atatürkçülükten nasıl söz edilebilir?» dediğini yazmış, ve buna Atatürk softalığı demiştik. Sayın Çağlar'ın bu yazımız üzerine bize yolladığı mektubu Mayıs sayımızda cevabımızla birlikte yayınladıktan sonra aldığımız ikinci yazısını da geçen Temmuz sayımızda aynen sütunlarımıza aktarmıştık.

Çağlar'la bir noktada görüş birliği içindeyiz. Zaten arkadaşımız bizim geçen yıl Kasım sayımızda çıkan «Lâiklik inkilâbına yeniden başlamak zorundayız» başlıklı yazımızdan pasajlar alarak; bunun altına imzasını hemen koyacağını açıklıyor. Dincilik ve gericilik, yani lâikliğe karşı akımlar gün geçtikçe hızlanmakta, kuvvetlenmektedir. Yer altına gizlenmeğe artık lüzum yok; her şey açık seçik su üstüne çıkmıştır. Kur'an kursları, komünizmle mücadele dernekleri, milliyetçi ve mukaddesatçı örgütler halinde bu akımlar vatan sathına yayılmış durumdadırlar. Yurdun bazı bölgelerinde çocuklar ilk okullardan ziyade Kur'an kurslarına gitmektedirler. Kıyafet kanununa aykırı hareketler cezasız kalmaktadır. Günün beş vaktinde ve hele sabah namazının iki saat kadar uzayan ezan okuma süresinde, sonuna kadar kuvvetlendirilmiş hoparlörlerden çıkan sesler bu akımın uyarma ve ihtar bildirisi gibi ufuklarımızda çınlamaktadır. Bunların müsamaha görmesi, gerekli tedbirler alınarak önlenmemesi yerilebilir. Bu konuda şiddete baş vurmadan yapılabilecek bazı işlerin bulunduğuna biz de kaniiz. Fakat, eskiden olduğu gibi, zor kullanarak ve ağır cezalar uygulanarak Atatürk devrimlerinin temeli olan lâiklik ilkesinin halka yerleştirilemiyeceğine, sevdirilemiyeceğine; hattâ aksine bu tedbirlerle halkın geriye, irticaa doğru itileceğine inanmaktayız.

Biz irticaın kol gezer hale gelmesinde sorumluların kimler olduğunu çok iyi biliyoruz. Ne Sait Nursi, ne on binlercesi yurdun her tarafına yayılmış müritleri ve kör kütük yobazlar, ne Elmalı hocalar bu akımın yaratılmasında pek okadar sorumlu değildirler. Onların yaptıkları yağan yağmurdan küplerini doldurmak, sonra bu fırsattan yararlanarak zehirlerini halka aşılamaktır. Yoksa yağmuru onlar yağdırmamışlardır. Dinci, gerici ve lâiklik düşmanı akımları yaratanlar, aynı zamanda onu besliyen insanlardır; esefle belirtelim ki, bugün devrimci ve Atatürkçü kadro -bilmiyerek- bu insanlar arasında hâlâ başta gelmektedir.

Bizde lâiklik inkılâbı -Fransa'dan örnek alınarak- dinle dünyanın ayrılması şeklinde tanımlandı; ve islâmlığın medeniyet dışı, geri bir din olduğu peşin yargısı inançlarımıza hâkim oldu. İslâmlık deyince gözlerimizin önüne, yaşlılarımızın bildikleri, fetva alınarak her rezalet ve her cinayet işlenebilen bütün Batı medeniyetine ve eserlerine karşı koyan dinin son durumu geliyordu. Her yenilik, her reform ancak din müsaade ederse yapılabilirdi. Örümcek kafalı din adamlarının doğmala-

ra bağlıyarak medeniyet dışı bir geri din haline koydukları islâmlığa göre de, hiç bir reform yapılamazdı. Sigorta, faiz haramdı. Yalnız şapka giyen erkek, çarşafı atarak başını açan kadın değil, yemekte çatal kullanan adam bile kâfir olurdu. Arapça harfler Kitabımızın harfleriydi; bunları atıp lâtin harflerini alamazdık; alırsak dinimizden çıkardık. İslâm milletlerinin her türlü muamelelerinde Allah'ın koyduğu kanundan başka kanun olamazdı. Şeriat varken Medeni Kanun alınamazdı. Konan kanunlar şeriata uymuyorsa hükümsüzdür; onlarla amel edenler müslüman olamazladı.

Birbir sıralamaya lüzum yok; Atatürk, lâiklik devrimini yaptığı zaman İslâmlığı bu halde buldu. Ona, çevresindeki Avrupa görmüş, okumuş, sözlerine ve fikirlerine inanılması gereken aydınların söyledikleri de İslâmlığın bu olduğundan, eğer dine uyulursa hiç bir reform yapılamıyacağından ibaret kaldı. Formülü bulunmuştu: Nasıl Fransız Büyük inkilâbında kilisenin dünya işlerine karışması önlenerek, dinle dünya ayırımı ihtilâlin lâiklik ilkesini doğurmuşsa, bizde de aynı şey yapılarak,lâikliğe «dinle dünyanın birbirinden ayrılması» dedik, ve bunu dedikten sonra da «dine değil, devlete bağlanacaksın» diye halka baskı yapmaya başladık. Halk, uzun tarihi icabı, zaten devlete inanmamış, bağlanmamış, onu kendine düşman bilmişti. Fakat din sömürme ve zulüm aracı olarak kullanıldığından düşmanlık, devleti ortadan kaldırmaya kadar gitmemişti. Lâiklik inkilâbından sonra devlet bu çok kıymetli vasıtayı kullanmak şöyle dursun, aksine, ona karşı geldiğinden İnkilâp Türkiye'sinde halk-devlet düşmanlığı daha azgınlaştı. Bütün devrimler zor kullanılarak yerleştirilmek ve yayılmak istendi. Zor karşısında müslüman başına şapka giyse, dine aykırı hareketlerde bulunsa, hattâ dinsiz gözükse kâfir olamazdı. Onun için lâiklik aleyhindeki davranışlar sindirildi, yok gibi gözüktü. Aradan bir nesil geçip Cumhuriyet çocukları yetişince bütün meselenin çözülüp bitmiş olacağına inanılmıştı. Hakikaten aradan 45 sene geçti; bir değil, birkaç Atatürk nesli yetişti; hatâ Cumhuriyetin çocuğu Batı kültüriyle yetişmiş, müsbet kafalı bir genç, Türkiye Cumhuriyetinde Başbakan oldu. Fakat!.. Bugün dincilik ve irtica 45 sene evveline göre daha da azgın hale geldi. Vicdan hürriyeti varsa dine inanmak kadar inanmamak hürriyeti de olmalıdır. Meşrutiyet devirlerinde bile böyle konular tartışılır, kimseye bir şey olmazdı. Şimdi haddiniz varsa ağzınızı açın da bir tek kelime konuşun. Bakın başınıza ne belâlar gelir.

İŞGAL HUKUKA UYGUNMUŞ!

Hukuk Fakültesinde bir Profesör, gazete anketine verdiği cevapta «işgal» in hukuk bakımından savunmasını yaparak, bunun toplumda meşru bir direnme hakkı olduğunu söylemiş! Merak ettik, ve öğrendik ki bu sayın Profesör kurulu burjuva rejimini yıkıcı her harekete ilmin kalıbını uyduran Üniversitedeki işgal ve boykot hareketlerini destekliyen solcularımızdanmış!

Bu bilimsel mütalâaya göre, işçilerin fabrikaları, köylülerin tapulu toprakları, varlıksızların başlarını sokmak için evleri işgalleri de hukuka aykırı olmamak gerekir.

Hukuk, kurulu bir düzenin koruyucusu olduğuna göre, acaba başka bir profesörümüz de bu düzeni yıkmaya yönelmiş fikir sahibinin Üniversite'den atılmasının hukuka uyacağına dair fetva veremez mi?

BUGÜN gördüğümüz irtica, kadınların başlarını örtmelerini, şeriatın geri gelmesini istiyecek cesaret bulmuşsa, bunun baskılardan sonra meydana gelmiş bir tepki olduğunu, eğer bu baskılar olmasaydı, aradan geçen kırk küsur sene sonra Türkiye bukadar değişmişken bunları isteyenlere kimselerin kulak asmıyacağını cidden düşünmemiz gerekir. Bundan elli altmış sene evvel, oruç tut-

mıyanların hapse atıldığı, karısiyle de olsa bir erkeğin bir kadının arabaya binemediği, Halifenin ve şeriatın yaşadığı devirleri hatırlıyanlar pek âlâ bilirler. İstanbul'da kadınlar göğüslerini, bacaklarını açmaya ve incecik bir siyah tül altında zarif çehrelerini göstermeye başlamışlardı. Anadolu'da, şehirler dışında, kadınlar erkekten kaçmazlar, eski Türk âdetlerine göre onlarla serbest ve dürüst şekilde arkadaşlık ederlerdi. Demek aradan yarım asır geçerek bugünkü seviyeye gelmiş olduktan sonra kendiliğinden birçok şey değişebilirdi. Bugün Anadolu'da çarşaf eskisinden daha yaygın hale gelmiştir. Bunları giyenlerin pek çoğu yeni yetişmiş Cumhuriyet nesilleri kadın ve kızlardır.

ŞİMDİ, irticadan, lâiklik düşmanı akımların doğup beslenmesinden sorumlu olanlar arasında küçük de olsa yeri olan sevgili şairimiz Behçet Kemal Çağlar'dan soruyoruz :

İnkilâpları müslüman dininin kurallarına sadık olarak yapabilir miydik, yapamaz mıydık?

Cevabını beklemeden biz söyliyelim:

Yapabilirdik. Çünkü islâmlık, dinle dünyayı ayıran ve bu suretle iki otorite meydana getirerek dünyayı büyük bir buhrana ve ümitsizliğe sürüklemiş olan Hıristiyanlığa karşı doğmuş; tek otoriteli, kurtarıcı büyük bir dindi. İslâmlıkta dinle dünya ayırımı yoktur. Yani bu din, temelinden lâik bir dindir. Ayrıca din sınıfının doğmasına ve din müesseselerinin kurulmasına kesin olarak karşıdır. Temel felsefesi kavranırsa muamelâtta, yani dünya işlerinde her türlü doğmatizme, Nascılığa karşıdır. Akıl, hikmet, meşveret dinidir. Naslara bağlanmak, yürüyen ve değişen hayatı bunların dar cenderesi içine sokmak islâmlığa aykırıdır. Böyle olunca lâiklik inkilâbımız, dinimizin bu temel felsefesine dönmemiz demek olmalıydı. İslâmlığın medeniyete, ilerlemeye engel bir din olmadığı hakikatinin kesin olarak kabulü lâzımdı. Bunu yapacak gerçek ilim adamları gerek içimizde ve gerek bütün dünyada vardı, ve bunların bir araya getirilmesi, çalıştırılması güç değildi. Kongreler düzenlenmesi, enstitüler kurulması suretiyle yaptıklarımızın dine aykırı olmadığı ilim tarafından tasdik edilebilirdi. Hilâfeti kaldırırken başvurulan yolun, sonra devrimlerde bırakılması, biraz önce söylediğimiz gibi, islâmlığın islâh kabul etmez, Naslara bağlı, Kitap ne yazmış Peygamber ne söylemişse bunların dışına çıkılamıyacağı bir din sanılmasındandır.

Bu softa ve yobaz görüşü sonra Atatürkçülere de geçmiştir. Atatürkçülüğü, Atatürk ne söylemiş ve ne yapmışsa bunların dışına çıkmamak manâsına alan softalarımız bugün inkilâpçı geçinmektedirler. İslâmlığın felsefesi bu din yobazlarının, Atatürkçülüğün felsefesi de devrim yobazlarının anladıklarının tamamen aksinedir. Din yobazları herşeyi Kitaba, Atatürk yobazları da O'nun sözleri ve hareketlerine uyduğu ölçüde kabul ederler. Birinciler teviller yaparak elektiriğin, radyonun bile Kitapta yeri olduğu iddiasında bulunurlar. İkincilerin de yaptıkları pek farklı değildir.

LÂİKLİK devrimi, fikir temelinden tamamen yoksun, halka karşı yapılan bir hareket oldu. Oysa ki bunun mükemmel fikir temeli hazırlanabilir ve devrim halka mal edilerek yapılabilirdi. Okullardan din derslerini kaldırmak değil, tersine en yüksek kademeye kadar bütün okullara din dersi koymak gerekecekti. Susarak, susturularak inanışların sarsılmaşı mümkün değildi. İşte bunu anlıyamamıştık.

Aradan kırk seneden aşkın bir zaman geçti. Şimdi eskilerden çok yeni yetişen gençlerin irtica ve dinciliğe dayanan akımlara kapıldığını görüyoruz. Bunun tek nedeni susmamızda ve sindirerek susturmaya çalışmamızdadır. Toplumda doğan ve yaşayan akımlar, serbestçe meydana çıkarlarsa tehlikeleri azalır. Bizim kanaatimize göre bugün irtica büyümüş gözükmesine rağmen tehlikesiz hâl almıştır. Demokrasi çoğunluk halk oylariyle iktidara gelmek ve aynı oylarla iktidardan gitmek olduğuna göre, dinciliğin politikada etkili bir rol oynadığı sanısı yanlış bir görüşten beslenmektedir. Ağzına Allah lâfını almıyacak kadar halka kendilerini dine karşı göstermiş olanların bile bu yüzden politi-

İhtilâl Purovası

ÇOK azınlıkta bir solcu kadro memleketi altına üstüne getirmek için yakın gördükleri ihtilâlin denemelerine başladı. Her fırsattan yararlanarak daha doğrusu fırsatlar yaratarak huzuru bozacak, âsayiş kuvvetlerini kanlı müdahalelere zorlayacak kanun dışı ayaklandırmalar düzenlenmekte ve uygulamaktadırlar. Açıkça kanunlar çiğneniyor, Hükûmete ve (Ordu müstesna) Emniyet Kuvvetlerine saldırılıyor. 28 Nisan anma törenleri, Üniversite ve yüksek okulların işgalleri, bir fabrikanın işgali, en son olarak müsafir Amerikan Filosu denizcilerine vahşi memleketlerde bile rastlanamayacak kadar iğrenç tecavüzler; ve bunları kahramanlık, ikinci kurtuluş savaşı, gençliğin asîl hareketleri gibi gösteren Solcu örgütlerin ve basının durumu....

DENEMELER başarı kazanmıştır. Emniyet kuvvetleri bütün bu kanunsuz, haksız ve ahlâksız hareketleri silâh gücü ve zorla önleyememiştir. Şimdi yakın ihtilâle hazırlananlar çok ümitlidirler. Bütün âsayiş kuvvetlerine, Hükûmete, Başbakan'a, hatta Cumhurbaşkan'ına kafa tutulmuş, herkes sindirilmişdir.

Fakat!...

Galiba Hükûmet'de bir deneme yapmakta, memleketi altüstüne getirmeye hazırlanan solcu yuvaların tamamen ortaya çıkıp belli olmasını, ihtilâl provalarıyla Türk halkının onlara karşı duyduğu hiddetin çoğalmasını istemektedir. Mani olamaz mıydı bu saldırılara Hükûmet? Hayır, mani olmadığı çok iyi oldu; onların ekmeğine yağ sürecek, istediklerini yapacak değildi ya?

Şimdi giriştikleri denemelerden cür'et ve kuvvet alarak azıtırlarsa ihtilâlcilerimiz, Türk Devletinin, Türk halkının onları ne hale sokacaklarını göreceklerdir.

Akılları varsa bu tehlikeli yoldan hemen vazgeçsinler; dâvalarını kanunlara ve demokratik kurallara saygı göstererek savunmaya ve gerçekleştirmeye çalışsınlar!.

kadaki kayıpları sanıldığı kadar büyük değildir. Onların, asırlardan beri halkın düşmanı olduğu halk dışı sömürücü devleti temsil ettikleri için, demokratik düzen karşısında yenilmeleri normâldir. Bununla beraber dinci olmak faktörünün seçimlerde, bir ek güç olabileceği şüphesizdir. Bundan dolayı sağ-sol hangi kampa bağlı olurlarsa olsunlar, politikacılarımız bu faktörden yararlanma peşindedirler. Böylelikle de dolaysız ve dolaylı yollarla irtica ve gericilik akımına hız vermektedirler. Fakat çabaların beyhude olduğuna, Türk halkının şimdi yarın Ahretten evvel bugün Dünyayı düşündüğüne şüphe etmemek lâzımdır.

SAYIN Behçet Kemal Çağlar, nedense, Başbakanın takke giyip namaz kıldığını, Cumhur Başkanının da Suudî Arabistan'ı resmen ziyareti sırasında Mekke ve Medine'ye gitmesini lâiklik devrimi bakımından çok tehlikeli bulmaktadır. Bize yazdığı iki mektupta da bunları irticaa yöneldiğimizin örnekleri gibi gösteriyor.

Cevabını daha önce verdik; namazda takke giymek, ya da resmî bir ziyaret sırasında Mekke ve Medine'ye gitmek ile

lâikliğin neden dolayı ilgisi olmadığını açıkladık. Bunları tekrarlıyacak değiliz. Ancak Devlet ve Hükümet Başkanlarımızın, hürriyet düzeni içinde her akım gibi su üstüne çıkmış olan gericilik ve şeriatcılık akımının karşısında olduklarını ve bunların şiddete başvurulmadan, etkisiz hale gelmesini istedikleri kanısındayız. Halkın kendilerine dine saygılı kişiler olarak inanmaları, yeniden başlar ımız gereken lâiklik devriminin başarısı için ilk şart olduğuna şüphe etmiyoruz.

Aradan kırk yıldan fazla zaman geçmesine rağmen bu devrimin neden başarısızlığa uğradığı ve ne yapmak gerektiği hakkında aydınlarımız ve herkes fikirlerini ve görüşlerini serbestçe ortaya atmalıdırlar. Bir vakitler sindirdiğimiz kara kuvvetin şimdi muhtemel saldırılarından çekinmemeliyiz. Konu, her cephesiyle incelenmeli, tartışılmalıdır. Bu suretle lâikliğin dinsizlik demek olmadığı inancında olanların gidecekleri yolu da aydınlatmış oluruz.

Değerli şairimiz Behçet Kemal Çağlar'la küçük çapta açtığımız bu tartışma yolunun başka çevrelere de yayılması temennisindeyiz.

Yüksek seçim kurulunun karariyle Halkın seçme hakkı sarsılmıştır

YÜKSEK Seçim Kurulu, İstanbul İl ve Belediye Seçimlerini büyük bir çoklukla kazanmış olan AP üyelerinin seçımlerini - aday listelerine ait formalite eksikliği ve yanlışlıklar yüzünden - iptal ederek aynı üyeliklere seçilmemiş olan diğer parti adaylarını getirmiştir.

Bu karar, hukuk anlayışı ve seçmen hakkına karşı saygı bakımından hüzün doğurucu olmuştur. Halkın seçtiği insanları tanımamak ve seçmediği insanları seçilmiş gibi kabul etmek, ne bu yüksek kurulun ne de herhangi daha yüksek bir kuruluşun hakkı olamaz. Seçim kanunundaki, seçmen iradesi dışında, bazı usullere uymadan yapılmış seçimlerin, eğer bu uygunsuzluk seçim sonuçlarını değiştirecek nitelikte ise, yenilenmesi gayet tabiidir. Eğer sonuçları değiştirmiyorsa yenilenmiye bile lüzum kalmadan emrivakiin kabulü gerekir. Bir yüksek kurul kanunları, yazılı metinlerin dar çerçevesi içinde değil, konma nedeni ve hukukun geniş çerçevesi içinde manâlandırmak zorundadır. Eğer bunu yapamıyorsa vazifesini kavramamış sayılır. Yüksek Seçim Kurulunun kararının demokratik ilkelere ve Anayasanın ruhuna aykırı olduğuna şüphe yoktur. Bu konuda, 13 Temmuz tarihinde Ankara'da yaptığı 10. Basın toplantısında Başbakan sayın Süleyman Demirel olayın son derece yerinde teşhis ve tahlilini yapmış, ve kendi oylarının değil, Yüksek Seçim Kurulunun yapacağı tâyinin geçerli olacağı hakkında vatandaşta doğması muhtemel endişeyi gidermeye çalışmıştır.

Başbakan şöyle konuşmuştur :

«Yüksek Seçim Kurulu'nun yetkileri kanunla belirtilmiştir. Kanun yapma yetkisi de, yasama organına aittir. Yasama organı, kanunun tedvininde ferdin ve umumun hukukunu korumak durumundadır. Şayet mevcut kanunlar bu hususu korumak bakımından aksaklıklar gösteriyorsa, gayet tabiidir ki, yeni kanunlar tedvin olunur.

Anayasaya aykırı..

Türkiye'de Anayasa ile teminat altına alınmış olan rejim, demokrasidir. Demokrasi, Çoğunluk halk oylarıyla iktidara gelmek ve oradan gitmektir. Hiçbir yasa, hiçbir yargı kararı bu temel ilkeye aykırı olamaz. Yüksek Seçim Kurulu'nun İstanbul'da çoğunluk halkın seçtiklerini değil, azınlık halkın seçtiklerini iktidara getiren kararı Anayasa'ya açıkça aykırıdır. Bu kararı kimse uygulamaya cesaret edemez. Çünkü böyle bir kararı verenlerden ziyade uygulayanlar Anayasa'yı çiğnemiş ve en ağır suçu işlemiş olurlar.

«Tatbikat, üzerinde durulmaya ve ciddiyetle durulmaya değer neticeler ortaya çıkarmıştır. Gayet tabiidir ki, yasama organını teşkil eden siyasî teşekküller bunların üzerinde durmak mecburiyetindedirler. Mütalâalarım bu yönden değerlendirilmelidir. Yüksek Seçim Kurulu'nun kararları içerisinde, vatandaş iradesini tamamen değiştiren nitelikte bulunanları vardır. Vatandaşın tercihini değiştirmek, seçimin sebebini ortadan kaldırır. Yüksek Seçim Kurulu seçimleri iptâl edebilir, yeniden seçim yapılmasını kararlaştırabilir. Bunlara diyebileceğimiz bir şey yoktur. Tutanakları iptâl edip, seçilmemiş kimseleri iş başına getirmek, seçilmiş kimseleri iş başından uzaklaştırmak, seçim müessesesi ile kabili telif değildir. Bu, seçim değil, tâyin olur. Vatandaşın oy hakkı ile tezat teşkil eder. Aslında, iptâl edilen tutanak değil, oylardır. Ve oyların içindeki tercih ve iradedir. Bunlar kanunun tarif ettiği muteber oylardır. Muteber oyları vatandaşın kusurundan doğmayan sebepler dolayısiyle iptâl ederek ve kendisine yeni bir tercih hakkı tanımadan Yüksek Seçim Kurulu'nun iradesini hâkim kılmak usul haline gelirse, o zaman seçim emniyeti ve vatandaşın seçime olan inancı iptâl edilmiş olur. Zira vatandaş kendi seçtiğini değil, seçim kurulunun kabul ettiğini vazife deruhte etmesi halinde, seçimde kendi rolünü kaybeder.

Bu itibarla, seçim kanununda her türlü yanlışlığı önleyecek şekilde ve adayların niteliği üzerinde veya aday listelerinin topyekûn geçerliği üzerindeki her türlü münakaşa ve itirazı, yine aynı makanizmadan geçmek şartı ile yâni, ilçe, il seçim kurullarının tetkikine tabi olmak şartı ile, seçmen iradesinin tecellisinden önce kesin olarak bitirmek lâzımdır. Bu suretle Yüksek Seçim Kurulunun kararları üzerindeki münakaşaların şümulü çok daha daralır seçme ve seçilme hakkının özü ile tezat teşkil edecek durumlar meydana gelmez.

Yüksek Seçim Kurulu, seçmen indinde daha çok itibar ve itimat kazanır. Müesseselerimizi daha çok itibarlı yapacak tedbirleri almak ve umumun hukukunu düşünmek siyasî teşekküllerin ve yasama organının vazifesidir. Seçimin mekanizması üzerinde alınacak tedbirler meyanında bu hususunda mütalâa olunacağı tâbiidir.»

Ayaklandırma ve huzursuzluk yaratma Solun kendi çukurunu kazmasıdır

ÜNİVERSİTE ve Yüksek Okullardaki işgal ve boykut hareketlerinin bir sol ihtilâl provası olduğu iddialariyle, sadece Üniversite ve eğitim dâvasını kapsadığı iddiaları aynı zamanda ortaya atılmış ve savunulmuştur. Millet Meclisindeki gensoru görüşmelerinde AP Grubu adına konuşan Prof. Aydın Yalçın'a göre hareket, tamamen sol tahriklerinden doğmuş ve düzenli bir plâna bağlanarak uygulanmıştır. İşgalcilerin kurdukları komitelere Konsey adını koymuş olması da bunun böyle olduğunu göstermektedir. Çünkü konsey, Sovyet demektir. Okulların işgali provası müdahale görmez ve başarılı olursa bunun arkasında yarın fabrika ve iş yerlerinin, nihayet resmî dairelerin işgali gelebilir. Netekim Derbi Lâstik Fabrikasını da, boykut yapan işçiler işgal etmişlerdir.

İşgal ve boykut hareketlerinin yalnızca Üniversite reformu gibi eğitim tekniği çerçevesine değil, fakat toplum düzeninin topyekûn değişmesi şeklinde görmüş olduklarını söyliyen Prof. Yalçın'a karşı, Milliyet Gazetesinde Sayın Abdi İpekçi, hareketlerin siyasî bir karakter taşımadığını gençlerin açıkça belirttiklerini söyliyerek, aksi tezi savunmuştur. Fakat Sayın İpekçi'nin bu teşhisinin gerçekçi olmadığı, «Halka dönük eğitim» parolası arkasında ihtilâlci istekler ve fikirlerin ortaya atıldığı, asıl dâvanın Üniversite eğitimini aştığı da ortaya çıkmıştır. Hattâ Başbakan, dâvayı sadece bir eğitim meselesi olarak ele aldığından dolayı şiddetle eleştirilmiştir (1).

---

(1) Bk. Prof. Bahri Savcı. Cumhuriyet, 2 Temmuz 1968.

OLAYIN altında yatan nedenler üzerinde çeşitli açılardan yapılacak araştırma ve incelemelerin önemini belirtmeye lüzum yoktur. Harekete çalışmayan âvare öğrencilerin önayak oldukları, yapılacak baskı ile imtihanları kolay atlamayı umduklarını söyliyenlerden başlıyarak, düzenli ve plânlı bir sol ihtilâl hareketinin provası niteliğini verenlere kadar her görüşü değerlendirme faydalı olacaktır. Çeşitli ve çoğu birbirine karşı bu iddiaların içinde en ağırı, şüphesiz, sol ihtilâl provası olduğudur. Bu prova Fransa'da maksat gizlenmeden açıktan açığa uygulanmıştır. Sorbon Üniversitesinin işgali ile başlıyan öğrenci ayaklanmasına Fransa'da milyonlarca işçi de katılmış ve fabrikalar onlar tarafından işgal edilmiş, genel grev ilân olunarak haftalarca memlekette bütün hayat felce uğramıştır. Bu ayaklanmaların olduğu sıralarda birçok kimse 1789 da Büyük burjuva ihtilâli gibi şimdi de büyük proloter ihtilâlin patlak verdiği sanısına kapılmıştı. General de Gaulle'in kurduğu faşist diktatörlük yıkılmalıydı. Fransız milleti başında diktatör istemiyordu. Son derece ağır geçen ve uzun süren grevin doğurduğu panik havasında solcu lider Mendes France bir kurtarıcı gibi ortaya atılmış ve de Gaulle'ün yerine yeni seçimlerin sonuna kadar idareyi ele almaya hazır olduğunu millete ilân etmişti. Yaratılan havaya göre de başka gidecek doğru yol yoktu.

Fakat de Gaulle son derece ağır şartlara ve baskılara göğüs gererek iş başından uzaklaşmadı; orduyu kullanarak ayaklanmayı bastırmaya da çalışmadı. Yaptığı iş, parlamentoyu dağıtarak yeni seçimlere gitmek oldu. Ve seçimler, Fransa tarihinde görülmemiş bir sonuç vererek de Gaulle'ü eskisinden çok, daha kuvvetli bir duruma getirdi. Şimdi Fransa'da sol partiler büyük bir yenilgiye uğramışlar; seçim yoluyla iktidara gelemiyeceklerini anlamışlardır.

Fransa'da yapılan ihtilâl provası, her yerde öğrenci ve işçi ayaklanmalariyle «gayrı âdilliği, gayrı beşeriliği, halktan kopmuşluğu belli olmuş, burjuva temeline dayalı, faşizme dönme istidatlı(1)» bugün yaşıyan rejimi yıkmak mümkün olmadığının kesin sonuç vermiş bir denemesi olmuştur.

TÜRKİYE'de bu denemeden çok yararlanacak insanlar ve gruplar vardır. İşgal ve boykot hareketlerini tertipliyenler, kanunsuz fiillerini, kanunlar çerçevesi içinde şiddete baş vurarak, hükümetin önlemeye çalışacağını hesaplamış ve beklemiş oldukları anlaşılmaktadır. Önce bizdeki bu hareketlerin Fransa'da öğrenci ve işçi ayaklanmasından hemen sonra başlaması hükümeti hareketi tertipliyenlerin oyunlarını bozacak basiretli bir davranışa sevketmiştir. Bunu memnunlukla belirtmek isteriz. Fakat asıl Fransa'daki seçim sürprizinden akılları başlarına gelerek yararlanacak olanlar, uçta veya ortada sol partilerimizle, ellerinden kaptırdıkları iktidarın şiddetli özlemini çekenler olmalıdır. 1969 da yapılacak genel seçimlerde çok şeylerin değişeceğini, iktidara geleceklerini ya da çok yaklaşacaklarını umanların tek ümitleri olan sol tahrikler, ayaklanmalar ve huzursuzluk yaratma taktiklerinden artık vazgeçme akıllılığını gösterecekleri beklenebilir. Çünkü başarıya ulaşmak için başvurdukları bu silâhların tamamen ters tepen cinsten olduklarını anlamış olmaları gerekir. Fransa'da ayaklanmalar ve grevler olmadan, de Gaulle yeni seçime gitseydi, imkânı yok bu parlak zafere ulaşamaz; belki de iktidardan düşerdi. Bütün dünyada, uzun saç ve sakal bırakmak gibi, gençlerde ve aydınlarda moda haline gelen solculuk, Fransa'da memleketi altını üstüne getirecek kadar muazzam bir ayaklanma sonunda çok gerilemiş ve güçten düşmüştür. Bu denemenin ayaklanmalar, huzursuzluk doğurmalar ve milleti birbirine kırdırmaya çalışmalardan ümit bekliyenleri hayli uyarmış olması lâzımdır. Şimdi uçta ve ortada sol partilerimizin eğer seçim yoluyla iktidara gelmek kararları samimi ise ve henüz bu karardan dönmemişlerse, yeni mücadele taktiklerinin ne olacağını çok kimse merakla beklemektedir.

---

(1) Bk. Aynı profesörün aynı yazısı.

Sendikalar bir kamu örgütü olarak yeni bir düzene kavuşmalıdır

DERBY Lâstik Fabrikası geçen ay işçiler tarafından bir süre işgal edildi. Bu ayaklanma, Toplu Sözleşme yapma yetkisini almış olan Türk-İşe bağlı Kauçuk-İş Sendikasına karşı olmuştu. İşçiler DİSK'e bağlı Lâstik-İşi istiyorlardı. Yargıç tarafından yapılan referandum bu isteğin gayet yerinde olduğunu açıkladı. 950 işçinin katıldığı teferandum sonunda, resmî kanallardan toplu sözleşme yapmaya yetkili görüken Kauçuk-İş ancak 6 oy alabilmişti.

Bir işkolunda birden fazla sendikanın bulunabilmesi ve sendika hürriyetine uluorta bağlanılarak bu konuda bir sistem değişikliğine gidilememesi, sendikacılığımızın aleyhine olmaktadır. Bizde uygulanan sistemin bu aksak tarafları üzerinde biz daha önce de durmuş ve iş ve işçi ilişkilerinin düzenlenmesinde kanunla rol almış ve bu bakımdan kamu kuruluşları arasına girmiş olan sendikaların yeni bir düzene olan ihtiyacını belirtmiştik. Kanaatimizce bir iş yerinde ancak bir sendika kurulabilmeli ve her işçiye bu sendikaya üye olma zorunluğu konmalıdır. Bölge ve işkolu seviyesinde örgütleşmelerde de tek teşkilât bulunması fikrini savunmaktayız. Bölge çapında örgütleşme esas olmalı ve bunun içinde işkolu seviyesinde dallar ayrılmalıdır. Böylece bölge örgütlerinden kurulu ve merkezi Ankara'da bulunacak Konfederasyon ise bütün Türkiye İşçi sendikalarının temsilcisi olur. Bu teklifimiz sendika hürriyetine ilk bakışta aykırı gibi gözükebilir. Ancak iş ve işci arasındaki ilişkilerin liberal esaslara göre düzenlenmediği, sendikalar kamu kuruluşları fonksiyonunu yaptığı ve işçinin birtakım politika akımlarında araç olarak kullanılmasının yeni kalkınmakta olan memleketlere çok zarar vereceği, nihayet birbirine rakip sendikaların bulunması işçi menfaatlerine aykırı düşeceği gözönüne alınırsa, teklif edilen sistem değişikliğinin yerinde ve gerekli olduğu anlaşılır.

Konunun üzerinde Türk-İşin her açıdan durmasını ve çeşitli görüş sahiplerini bir araya toplıyarak meseleyi tartışma ve inceleme safhasına dökmesini temenni ederiz.

Gecekondu davası gecekondu tetbirlerle çözümlenemez

ANKARA'DA seçim arefesinde sahipli arazi üzerinde yapılan 500 kadar gecekondunun yıktırılmaya başlanması, şimdiye kadar yalnız lâfı edilen, fakat bir türlü sorunun kökünе inilip çaresi aranmıyan bir dâvamızın kamu oyu önünde ve hükümet edenlerimiz arasında aktüel hale gelmesine yol açtı.

Gecekondu dâvasında palyatif bazı tedbirler de aldığımız oluyor. Hattâ ilgili Bakanlığın memur kadrosu raporlar da hazırlamakta, ara sıra gazete ve dergilerde çözüm yolları teklif eden yazılar da çıkmaktadır. Otoriteler büyük şehirlerimizin etrafını çevreliyen ve mantar gibi büyüyen gecekondular yapımını önlemek ve yapılanları yıktırmak suretiyle dâvayı polis tedbirleriyle karşılamaya çalışıyorlar. Fakat Ankara'da seçimlerden birkaç hafta önce yapılmış olan gecekonduların, yapılırken önlenmemesi, seçimlerden sonra yıktırılmaya girişilmesi basit bir olay olmamak gerekir. Otoritelerin haberleri olmadan koskoca Ankaranın içinde sayılabilecek bir yerinde 500 gecekondu nasıl yapılmıştır? Konan yerler tapulu arazi olduğuna göre o yerlerin sahipleri, yetkili mercilere başvurarak müdahale istemiş olmaları lâzımdır. Niye hemen müdahale edilmemiştir?

Olayın tahlili, gecekonduların gittikçe hızlanan ve halkın oylarına başvurulduğu zamanlar önlenemiyen zarurî bir toplum hareketi olduğunu belirtmeye yetebilir. Eğer bir hareket toplumun doğurduğu bir şeyse bunun kanunlarla önlenmesi güç,

hattâ imkânsızdır. Bizim bir türlü anlamadığımız mesele budur. Üniversitelerin, fabrikaların işgalleri de gecekondu yapımı kadar kanunsuzdur. Fakat bu işgal olayları toplumdaki kuvvetli bir akımın etkisi altında doğduğu sezildiğinden hükümet, gayet yerinde bir davranışla, bunları zor kullanarak önlememiş; formel hukuka göre de vazifesini ihmâl etmiş, kötüye kullanmıştır. Oysa ki, gerçekte modern devlet idare etme kurallarına uyarak, memlekete ve bu hareketle beliren dâvanın çözümüne hizmet etmiştir. Ankara'daki gecekonduların jandarma ve polis tarafından, içinde barınanların canlarını ve mallarını kurtarmaya vakit dahi bulamıyacakları birkaç saat içinde yıktırılması, Üniversite ve fabrika işgallerinde toplum zaruretlerine boyun eğmeği becermiş bir hükümete yakışmıyan; onu yaralıyan bir uygulama olmuştur.

Gecekonduların ticaret simsarları tarafından yaptırıldığı, şu bu çıkarların vasıtası olduğu gibi ileri sürülen iddiaların hiç birisi -doğru dahi olsa- zorla ev bark yıkımını mazur ve haklı gösteremez. «Kanunların emri budur, biz bu emri yerine getirdik» demenin de bir mazeret teşkil etmiyeceğine şüphe yoktur. Yasak kanunlarını uygulamadan önce hükümetlerin, sosyal zaruretleri, toplumun içinde doğmuş şiddetli akımları karşılaması vazifesidir. Gecekondu bu zaruretler ve akımları hiçe sayan kanunlara karşı girişilmiş bir direnme hareketidir; ve formel hukuk bir yana atılırsa, adalete dayanan hukuka göre tamamen meşru bir davranıştır. Gece konduları sadece yasak kanunlariyle önlemek isteyenler bu direnmeyi meşru hale koydukları için, eğer ortada bir suç varsa, suçlunun bu kanunları koyanlar olması gerekir.

Gecekondu adı yenidir; ama gecekondu Türkiye'de bir yerleşme tarzı olarak çok eski ve o ölçüde yaygındır. Şimdi Ankara, İstanbul ve diğer büyük şehirlerimizde yaşıyan nüfusun yüzde 40-50 sinin gecekondularda yaşadığını ileri sürerek Türkiye'de sosyal yeni bir farklılaşmanın başladığını iddia eden ve bunu bir tehlike olarak gösterip sömürmeye çalışan solcu yazarlarımız yanılmakta, ya da maksatlı olarak politika demagojisi yapmaktadırlar. Eskiden sözünü ettikleri büyük şehirlerde Türk ve İslâm nüfusunun yüzde 80'i gecekondularda yaşarladı. Şu farkla ki ozamanlar gecekondu yapımı yasaklanmamış ve arsalar da şunun bunun elinde toplanarak astronomik kıymetler kazanmamış olduğundan, herkes kendine başını sokacak bir gecekondu yapabilmekteydi. Şehirler, kasabalar böyle olduğu gibi nüfusumuzun yüzde sekseninin barındığı köy evlerinin de yüzde yüzü gecekondu idi. Ev

Bağımsızlar, Partileri Şaşırttı

Adaylık için önseçim dalaveresini atlatmak gerekiyor. Buna maskaralık bile demek lâzım. Partiler Kanununa göre, Parti delegeleri parti adına aday seçer. Çeşitli küçük hesaplar, ihtiraslar, para oyunları egemendir bu işte.. Tabiî bu sefer de böyle oldu; ve halkın tutmıyacağı bazı adamları özellikle, iktidar partisinde delegeler seçerek aday gösterdiler.

Bunun üzerine bazı bölgelerde önseçimi kaybetmiş olanlardan birkaçı bağımsız olarak adaylığını koydular, ve partilerinden atılmalarına ve parti teşkilâtının karşı koymasına rağmen kazandılar.

Bu durum bir şaşkınlık doğurdu. AP nin bir sözcüsü, Genel Başkan Vekili Talât Asal, gazetelerde okuduğumuz yanlış değilse, «Bağımsız adaylıklarını koyanlar tekrar partiye girmek isterlerse kabul etmiyeceğiz» demiş.

Bu söz şaşkınlıktan söylenmiş olsa gerek.. Eğer partiye ve teşkilâta rağmen bağımsız olarak halka kendilerini seçtirmiş olanlar dönüp gelirlerse onları baş tacı edip almalı; asıl bu gibilerini aday göstermemek için önseçim dalaveresini çevirmiş olanları kapı dışarı etmeli..

Halka dayanan bir partinin yapacağı iş budur.

denebilecek, hele şimdi olduğu gibi modern konfor şartlarını azçok haiz binalar büyük şehirlerimizde -yine tekrar ediyoruz; Türk ve müslüman halkın oturduğu yerler olarak- yüzde 20 yi ya bulur ya bulmazdı. Şimdi gecekondu oranı çoğalmamış, tersine yüzde 80 den yüzde 40 a, yüzde 50 ye düşmüştür.

Türkiye'de gecekondu yerleşme düzeninden ev-apartıman yerleşme düzenine geçiş, umulanın çok üstünde bir hızla gelişmektedir. Bu çok önemli olayı görmemezlikten gelmek ve «Şehirlerimizde gecekondu nüfusu çoğunluk oluyor» diye telâşa düşmek, basit insanlar olmamızın bir belirtisidir. İstanbul'da, Ankara'da ve istisnasız bütün şehir ve kasabalarımızda medeni yerleşme düzeyine yönelmiş bir akımın yarattığı serler herkesin gözü önündedir. Biz hiçbir zaman yaşadığımız ortamı ve bunun yarattığı akım ve problemleri önceden kavramadığımız ve her meseleyi olup bittikten sonra ele alıp düzenlemeye çalıştığımız için, gecekondu yerleşme düzeninden ev-apartıman yerleşme düzenine geçiş de bir gecekondu oluş halinde belirmiştir. Ancak şimdi şimdi, çok defa «Basra harap olduktan sonra» şehir ve kasabalarımızla birlikte imarı plânlamaya çalışıyoruz. Yine tüm olarak ele alamadığımız için bu çabamızla da işi çok defa yüzümüze gözümüze bulaştırıp berbat ediyoruz.

FAKAT ne yaparsak yapalım, gecekondu yerleşme düzeninden kurtulmaya doğru kuvvetli bir akım başlamıştır. Bunu gerçekleştirecek ortam da yeterli olmamakla beraber hazırlanmaktadır. Şimdi fabrika işçilerimiz apartıman katı istiyorlar. Asgarî konforu içinde toplamış apartımanlarda yerleşme akımına devletin ve kamu otoritelerinin yardımı çoğalsa, şehirlerde kimse gecekondu peşinde koşmaz.

Ama buna rağmen, Türkiye'de bünye değişikliğinin zorunlu kıldığı bir sonuç olarak yine gecekondular olacak ve çoğalacaktır. Çünkü köy boşalmaktadır. Köyün boşalmasını önlemeye değil, teşvik etmeye çalışıyoruz. Kalkınma plânımızın hedefi de budur. Beş on seneye kadar köy nüfusunun yüzde 75 ten yüzde 50 ye düşmesi gerekecektir. Kalkınmamızın bu normâl olayının doğurduğu meseleleri karşılayacak yeterli hiçbir çalışmamız yoktur. Doğrusuna bakarsak büyük şehirlerimizde çoğalan gecekondular değil, köyün şehire eklenmesidir. Köylü, çoluk çocuğu, eşyası, âdetleri ve eviyle birlikte gelip şehirde yerleşiyor. Ve şu belli ki, bu yerleşmede yeni barındığı gecekondu, köyünde bıraktığı kerpiç gecekondudan daha güzel ve daha konforludur.

Gecekondu dâvası, şehir nüfusumuzun yerleşme tarzındaki devrim ve aynı zamanda ekonomik bünyenin değişmesi yüzünden köylünün şehirleşmesi olayı olarak ele alıp, bu devrim ve olaya iyice teşhis koyarak ağırlığını ölçmek ve ona göre tedbirler almak suretiyle çözümlenebilir. Yoksa yasak kanunlarını şiddetlendirip, bir günde 500 ev yıkıp herkesin gözünü korkutmakla değil..

Bayar'ın Atatürk Enstitüsündeki şeref üyeliği

HALKEVLERİ'NİN öncülüğü ile Ankara'da bir Atatürk Enstitüsü kurulmuştur. Tüzüğüne göre Atatürk'ün hayatta kalan yakın arkadaşları Enstitünün şeref üyeleridir. Sayıları çok azalmış olan bu yakın kişilerin arasında Celâl Bayar da vardır. Atatürk ölünceye kadar Celâl Bayar'a büyük güven göstermiş, devleti ona emanet ederek gözlerini hayata kapamıştır. Celâl Bayar, Atatürk'ün ölümünden sonra Başvekil olarak bir süre daha iktidarda kalmış; fakat sonra yeni Cumhur Başkanı İnönü ile birlikte sorumluluk taşıma imkânını bulamadığından ayrılmıştır. 1939 ile 1945 arasında Celâl Bayar, Atatürk'ün en yakın ve en güvendiği adamı olduğu için kahır mı gördü, lûtuf ve iltifat mı gördü? Bunu araştırmak istemiyoruz. Yalnız Şef iradesiyle Mebus seçilen bu devrede de Celâl Bayar'ı, yine Mebus yapmak gerekmişti. 1945 de Demokrasi rüzgârı esince ilk kımıldıyanların başına geçerek muhalefet lideri olan Celâl Bayar, 1950 de yapılan seçimlerde partisinin iktidarı ele almasından sonra

Cumhur başkanı olmuş ve 1960 da ihtilâl komitesi tarafından tevkif edilinceye kadar 10 sene Atatürk'ün kurduğu yeni Türk devletinin başkanlığını yapmıştır.

Celâl Bayar, Yassıada'da İhtilâl Mahkemesi tarafından vatana ihanetinden dolayı ölüme mahkûm edilmiş; fakat cezası, sonra affa uğrayacak, müebbet hapse çevrilerek hayatını kurtarmıştır.

Celâl Bayar iktidarda iken yaptıklarının hesabını Tarihe vermesi gereken adamlardan biridir. Adam öldürmemiş, eşkiyalık yapmamıştır. Bir devlete Başkanlık etmiştir. Yassıada'da görülen muhakeme başka, Tarih önünde yapılacak muhakeme başkadır. Birinde beraat eden ötekinde idama mahkûm olabilir. Kaderin sevkiyle 1950 lerde bir başka parti iktidarda, bir başka Cumhur başkanı Çankaya'da olsa ve ihtilâl de patlak vererek Yassıada mahkemesine onlar götürülseydi, belki bugün vatan kurtaran kahraman dediğimiz insan, vatan haini damgasını yemiş, idam kararı almış olurdu.

Bırakalım bu bahisleri; bırakalım on senelik demokrat partinin iktidar ve Celâl Bayar'ın Cumhurbaşkanlığı devrinde olup bitenleri.. Şimdi, Atatürk'ü tanımaya ve tanıtmaya çalışan bir Enstitü kurulmuştur. Bu enstitünün içinde şeref üyesi olacakların hattâ başında bulunmaya lâyık bugün hayatta olan iki kişi var: İsmet İnönü, Celâl Bayar. Enstitü önce ikisini birden almamayı düşünmüş; ama hemen İnönü'cüler tarafından hücuma uğramıştır. Sonra isabetli olarak her ikisini de şeref üyesi yapmaya karar vermiş. Bu sefer de, eski Millî Birlik'çiler, güçbirlikçi'ler, «Niye Celâl Bayar'ı aldınız?» diye ağır hücuma girişiyorlar.

Yapmamalıydılar bu hücumu sayın Yıldız ve arkadaşları. Taraftarlarının kalbinde tuttuğu ve bir türlü sarsamadıkları yerde şimdi bir de taht kurduruyorlar C. Bayar'a... İttihat ve Terakkinin ihtilâl komitecisi, Millî mücadelenin savaşçısı, Atatürk'ün yakın arkadaşı ve güvendiği adam, tek parti devrini yıkıp, bozuk düzen de olsa çok partili demokratik hayatın kurucusu bir partinin Genel Başkanı ve Türkiye Cumhuriyetinin başkanı olduktan sonra talih ona hayatının son semlerinde vatan hainliği gibi sürülen en ağır bir lekenin azabını çektirmiş; bütün bunların mihnetini, acısını mı unutturmak istiyorlar Celâl Bayar'a?

Çağdaş Eğitim

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

ÜNİVERSİTE ve Yüksek okul öğrencilerinin giriştikleri işgal ve boykut hareketleri eğitim dâvâmız üzerinde eğilmemizi sağladı. Gençler yıllardan beri geleneksel yollara başvurarak duyuramadıkları seslerini okullarını bir süre işgal ederek ve boykut yaparak herkese işittirmeyi başardılar. Bu hareketin Fransa'da ve başka bazı Batı memleketlerinde, çoğu sol politika akımlarının etkisinde doğmuş işgal ve boykut gibi öğrenci ayaklanmalarından hemen sonra oluşu, ve imtihanların başlıyacağı günlerde patlak vermesi mutsuzluk olmuştur. Gençler, yönelttikleri örgütleri de tanımıyarak, hareketle birlikte kendi aralarında komiteler, konseyler kurmuşlardı. İsteklerini daha evvel Üniversitenin ve devletin yetkili organlarına sunarak kabulünü, aksi takdirde bokkuta gideceklerini de bildirmişlerdi. İşgal ve boyokt bir anda patlak verdikten birkaç gün sonra nedenlerini ve isteklerini ortaya attılar. İlk ağızda imtihanların kolaylaştırılması, belge usulünün kaldırılması, Lâtince okutulmaması, ecnebi dil için baraj konmaması, Üniversiteden çıkanların devlet kapısında mutlaka iyi memurluklara atanması, maddî haklarının korunması biçiminde istekler ileri sürülmüştü. «Çağ dışı eğitime boykot, Üniversitede reform» gibi sloğanlar kullanılmasına rağmen, bunlardan ne anlaşıldığını harekete katılan öğrencilerden çoğu bilmemekteydi. Nihayet 20 Haziranda «İstanbul Üniversitesi Genel reform tasarısı ve Fakültelere özgü istekler» adlı bir kitap yayınlandı. Bunu İstanbul Üniversitesi İşgal komiteleri konseyi hazırlamıştı. Şimdiye kadar yüksek öğretim gençlerimizin tümünü çatısı altında topladığı sanılan Millî Türk Talebe Birliği, Millî Türk Talebe Federasyonu, Millî Gençlik Teşkilâtı gibi kanunen kurulmuş örgütleri de yok tanıyarak kurulduğu anlaşılan bu İşgal Komiteleri ve Konseyi, İstanbul Üniversitesi dışındaki Üniversite ve Yüksek Okullar adına söz söyliyecek durumda olmamasına rağmen, kitapta yer alan istekler tüm olarak bütün üniversitelere yaygın bir nitelik taşıyordu.

Bugünün tutucu, gelecekci ve neme lâzımcı nesillerine karşı yarını hazırlayan gençlerin heyecanlı hareketlerle kurulu düzen kurallarını taşmaları, bazı bakımlardan normal karşılanır; kanunlar karşısında suç

olan taşkınlıkları dahi çok defa mazur görülür. Gençler toplumda itici, yenileticí, reformcu zinde kuvvettir; yararlanacak başlıca enerji kaynağıdır. Ancak düzenlenmemiş başıboş enerji her zaman ve her yerde felâkettir. İnsanlar doğal enerji kaynaklarını hükümleri altına almaya, yararlı duruma sokmaya çalışmaktadırlar. Gençlerimiz demokratik özgürlük rejimi içinde yaratıcı ve reformcu güçlerini bu rejimin kurallarına uygun şekilde düzenlemeye ve ayarlamaya gitmelidirler. Boykot ve işgal bütün yollar kapatılmış ve geçilemez duruma sokulmuşsa başvurulabilecek son çaredir. Biz şimdiye kadar üniversitelerimiz ve yüksek okullarımızda kurulu yüzlerce talebe derneklerinin, federasyonlarının ve başka örgütlerin, İstanbul Üniversitesi İşgal komitesi konseyince bastırılan kitaptaki sorunları konuşup tartışıp bir karara vardıklarını bilmiyoruz. Zaten böyle birşey olsaydı, şimdi boykotçu ve işgalci öğrenciler, herşeyden önce kendi kurdukları ve yönelttikleri bu örgütleri tanımamak ve red etmek yoluna gitmezlerdi. Eğer bu birlikler, federasyonlar, teşkilâtlar Üniversite ve eğitim sorunlariyle uğraşmayıp vazifeleri Natoya, Amerika'ya saldırmak, mukaddesatçı ve dinci bloklar kurmak gibi sağ-sol aşırı politika akımlarına hizmet ise, Üniversite gençlerimizin kendi adlarının kullanılmasını önlemeleri ve gerekirse ayrı örgütler kurmaları vazifeleridir. Üniversite ve Yüksek Okul gençlerinin politika yapan ve kendi adlarını kullanan örgütlere, işgal ve boykot hareketleri dolayısiyle, isyan etmiş olmaları bir bakıma hayırlı olmuş; bunların eğitim dâvâlarını bir yana bırakarak sol-sağ akımlara yataklık ettikleri böylelikle kamu oyuna duyurulmuştur.

OLAYIN işgal kısmı hiçbir suretle mazur görülemez ve gösterilemez. Anayasa hiçbir zümreye, hiçbir kişiye böyle bir hak tanımaz. Ancak, yukarda da belirttiğimiz gibi, hareketin bir şok tesiri yaparak, eğitimde derhal köklü reforma olan şiddetli ihtiyacı dile getirmeye; profesörü, eğitimcisi, idarecisi, politikacısiyle yetkili çevreleri ve aydın kamu oyunu daldıkları gaflet uykusundan uyandırmaya vesile olması ve yarınımızı hazırlıyan gençlerimizin temiz duygu ve heyecanlarından kaynağını almış bulunması düşünülürse, bir defaya mahsus olmak üzere, müsamaha görmesi yerinde olacaktır. Gençlerimizin bundan sonraki mücadelelerinde demokratik kurallardan ayrılmıyacaklarını ümit etmek isteriz.

GENÇLERİMİZ, «Çağdışı eğitime boykot» diyorlar. Türkiye'de çağdaş eğitim olmadığını söylemek yetmez; bunun neden böyle olduğunu ve nasıl çağa uygun bir eğitim olabileceğini bilmek de lâzımdır. Biz bu bilgiyi en mütehassıs ve en yetkili çevrelerce bile gereği gibi varılmış olduğu kanısında değiliz. Maarifcilerimizi, profesörlerimizi ve başkaca ilgilileri küçültme, onlara saygısızlık gösterme, aklımızdan geçmez. Ancak onların bu konuda bir reformu başarmaya güçleri yetmez. Bunu da belirtmek isteriz. Çünkü toplum yönetimine hâkim olan sınıfın görüşü ve çıkarı, eğitim sistemimizin çağdışı olmasını zorunlu kılmaktadır.

Bu toplumu hâlâ devlet kapısına bağlı insanlar, yani kapıkulu sınıfı idare ediyor. Demokrasi de olsa, yarın bunun yerine daha iyisi de gelse, toplumu idare eden sınıf değişmeyince bir memleket değişmez; bütün rejimleri, eğitim ve diğer bütün sistemleri kendine uydurur, ve kimse bunları çağdışı diye kaldırıp yerine çağa uygun olanlarını getirip koyamaz.

Kapıkulu yalnız memur demek değildir. Tüccarı da, işçisi de, çiftcisi de, serbest meslek adamı da, kısası herkes kapıkulu olabilir. Türk toplumunun bugün devlet nimetlerine gözlerine dikmiş, ona konarak yaşamayı gaye edinmiş memur dışı kapıkulu zümresi -hattâ demokrasi yüzünden- daha da çoğalmıştır. Partiler, odalar, sendikalar gibi örgütler içinde yeni yeni bu sınıfın elemanları yetişmektedir. Sınıfın temeli ve emektarı olan memur bile şimdi bu elemanların emrine geçmiş, ya da onlarla işbirliğine zorlanmıştır. Bütün seçimler, bütün devlet iktidarı, meslekî kuruluşların bütün ipleri onların elindedir. Aralarında ölesiye mücadele yapılır; kırankıranadır; fakat hangi uç devlete daha yakın olursa hemen bütün güçler o ucun etrafında toplanır. Ama bu güç birliği göstermeliktir, için için ve her çeşit yollarla mücadele sürüp gitmektedir. Bundan dolayı iktidarlar da daima geçicidir. Bir vakitler baş tacı edilenin yarın başını taşlarda ezme, normâl ve kaçınılmaz bir sonuçtur.

Bugün kapukulu elinde olan toplum, çağdışı toplumdur. Burada herşey çağdışı olur. Bu arada eğitim sisteminin bu durumda bir istisna teşkil etmesi beklenemez. Eğer toplum değişiyorsa, yani idare, hayatını ve istikbalini devlet nimetlerine bağlamış olan sınıfların elinden çıkıp, sosyal sınıflara geçiyorsa, eğitim sistemi de değişecektir.

VATANDAŞ TÜRKÇE KONUŞMAZSA...

Bugünkü Türkiye, Vatandaşlar arasında ırk, din ve mezhep ayrılığına hiç yer vermiyen dünyanın sayılı ülkelerinden biridir. Devletin ve Türk halkının arzusu ve kararı budur.

Fakat devletçe ve milletçe vardığımız bu ortak karara birkısım azınlık vatandaşlar uymamakta ve karşı koymakta israr ederler. Yazın daha çok göze çarpıyor: Sayfiyelerde, zengin halkın barındığı yerlerde ceplerinde Türkiye Cumhuriyeti nüfus kâğıdını taşıdıkları halde bunlar aralarında kulaklarımızı tırmalayan İspanyolca ya da kötü Fransızca konuşarak, Türkçeyi ağızlarına almayı aşağılık sayıyorlar.

Bir vakitler İstanbul'da tanıdıklarımızdan Mösyü Zil..., bir kelime Türkçe konuşmaz; kendisini Alman olarak tanıtırdı. Viyana'ya gitmiştik. İndiğimiz otel kapıcısı bize, otellerinde bir de Yusuf Bey adlı Türk'ün bulunduğunu söyledi. Sevinerek kendisini odasında telefonla aradık. Aşağı indi, bizimle hemen Türkçe konuşmaya başladı. Meğer Yusuf Bey, bizim İstanbul'daki Mösyö Zil... imiş!

Birkısım vatandaşlarımızın kendilerini Türk hissetmeleri için, hudutlarımız dışına çıkmaları gerekirmiş meğer.. Bu böyle ise o zaman onları aramıza katabilmemizin çaresi var demektir: Bir süre hudut dışına çıkarmak!..

SEVİNEREK belirtelim ki Türkiye'de böyle bir bünye değişimine doğru bir gelişme başlamıştır. Henüz şeklî plândan öze sızamamış ve hızlanamamış olan bu gelişmeye örnek vermek için, büyük iş adamımız Vehbi Koç'un her gittiği ve konuştuğu yerde: «Aman eğitim, ne yapıp yapıp adam yetiştirelim» diye çırpınıp durduğunu gösterebiliriz. Ama Koç'un yetişmesini istediği adam, bugün mekteplerimizde, Üniversitelerimizde yetişen adam değildir. Uzun ve meşakkatli bir eğitim görerek hayata atılanlardan çoğu ancak devlet kapısında iş bulabilecek ve görecek insanlardır. Devlet, tahsili kendine göre ayarlamıştır. Üniversitenin İktisat Fakültesinden mezun olan genç, devletten başka işletmelerin işine yaramıyor. Gazetecilik Enstitüsünden çıkmış olanlar içinde doğru dürüst yazı yazana, bir kolon tashihini yapabilene bile rastlamak güçtür. Mesleğin gerektirdiği bilgi ve meharetten yoksun olmalarına bakarak bu gibilerin devlet kapısında bile işe yaramamalarına hayret etmemek gerekir. Üniversitelerden yetişen gençlerden çoğunun bu kapıdan başka yerlerde gözleri yoktur. Son boykot dolayısiyle, mezunların hemen işe alınmaları gibi isteklerin ileri sürülmesi bundandır. Devlet de yetiştirdiği gençlerin kendisinden başka yerlerde bir işe yaramamalarını istemektedir. Çünkü böylece çok düşük ücretlerle devlet onları kullanabilmektedir. Yüksek tahsilin devlet hizmetlerinde bir imtiyaz sağlaması da, tahsiln hangi hedefe yöneltilmiş olduğuna ayrıca bir örnek olabilir.

ÇAĞA uygun eğitim, çocuklarımızı hayata hazırlayandır. İlkokuldan başlıyarak en yüksek kademeye kadar safha safha hayata bilgili olarak atılma yolları eğitim sayesinde sağlanabilir. Bunun yolu eğitimi hayata uydurmak, başka bir deyimle her ikisini bir arada yürütmektir. Bugün yüksek tahsil, gençlerimizi yaşlı oluncaya kadar hayattan uzaklaştırmaktadır. Mecburî ilkokul dört seneye indirilerek bundan sonraki ortaokul tahsilini liselere hazırlık niteliğinden çıkarmak; çocuklarımıza aynı zamanda teknik bilgi ve tecrübe sağlıyan ve oradan doğrudan doğruya hayata atan bir seviyeye ulaştırılmak lâzımdır. Ortaokullardan sonra liselerin yanı sıra tahsilerine devam edecekler için okul - atelye, ya da okul-çiftlik tarzında meslek mekteplerimiz olmalıdır. Liseyi bitirenlerden Üniversite ve yüksek okullara gideceklerin belirli bir süre hayat tecrübeleri geçirmeleri usulü konmalıdır. Üniversite ve yüksek tahsilin devlet tarafından her isteyene açık olmasında bir zorunluk yoktur ve olmamalıdır. Devlet, bu‑alarda memleketin ihtiyacına tam olarak cevap verecek, yani Kalkınma Plânının gerektirdiği sayıda öğrenci yetiştirmek yükümlülüğü altındadır. Ancak bu külfet tümiyle devletin de omuzlarına yüklenmemelidir. Devletin yetiştirdiklerinin çoğu devlet kapısı dışında bir işe yarayamamaktadır. Özel teşebbüs kendi ihtiyacını karşılıyacak elemanların yetişmesine yardımcı olmalı ve bu konuda yükümlü olduğu şuuruna varmalıdır. Bu bakımdan devletin kurdukları yanında teşekküller ve vakıflar kurularak ilerde üniversite ve yüksek okulların açılması, devletten yardım görmeden bunların bağışlar ve kendi ge-

lirlerile idare edilmesi istenmelidir. Bu bakımdan Ünversitelerin ancak devlet tarafından açılabileceğini gösteren Anayasa maddesi de değiştirilmelidir.

ÜNİVERSİTE ve yüksek okulu bitirmiş olmak herhangi bir imtiyaza hak teşkil etmemelidir. Şimdi boykotçu gençlerimizin istekleri arasında, tahsillerini bitirdikten sonra kendilerine devletin mutlaka iş bulması maddesi de vardır. Neden bunu istiyorlar? Bu gençler iyi yetişmişlerse kendilerine en az para veren devlete değil, onun verebileceğinin birkaç mislini ödemeye amâde olan ve gün geçtikçe genişliyen özel sahada iş bulabilirler. Ama devlet, yüksek öğrenimi, ancak kendi kapısında çalıştıracağı insanlar yetiştirmek için yapıyor. Gençlerimiz buna isyan etmeli ve reformu bunun için istemelidirler. Ziraat yüksek mühendislerinin daha fazla ücret alabilecekleri için yevmiyeli kadroya tâyinleri gibi istekler peşinde harekete geçmeleri çok üzücü ve düşündürücüdür. Bugün Türkiye'de ziraat işletmelerinin yüzde doksan beşi özel sektörün elindedir. Ama yüksek ziraat mühendislerinin hemen hepsi devlet kapısında çalışmakta ve gözlerini oraya dikmiş bulunmaktadır. Bu mühendislerimizin edindikleri yüksek teknik bilgi sa-

yesinde modern tarım işletmeleri kurmaları ve kendi hesaplarına çalışmaları için devletten isteyecekleri hiçbir şey yok mudur? Niye devletten toprak, kredi, maddî yardım istemezler de, dolgun gündelikle memurluk için boykotlar, işgaller yaparlar?

Meslekî ve yüksek okullara ve üniversitelere alınacak öğrencilerin mutlaka belirli bir süre o meslekte işçi, usta ya da memur olarak çalışmış olmaları şart olmalıdır. Avrupa'da bu böyle oluyor. Almanya'da mühendis okullarına, denizcilik okullarına girmek için mutlaka birkaç yıl, fabrikalarda ya da gemilerde çalışma zorunluğu vardır. Bizde liseyi bitiren, çoğu varlıksız ailelerin çocukları yatılı olarak, meselâ, Yüksek Denizcilik Okuluna girerler nazarî birtakım dersler okuyarak ve son senelerde de birkaç ay mektep gemisinde gezerek kaptan olurlar. Onların içinde deniz tuttuğu için kaptanlık yapamıyacak olanlar ancak diploma almalarından sonra belli olur. Yüksek Ticaret ve İktisat Okulundan çıkıp bankada bir muameleyi bilmiyen, büroda daktilo ile bir mektup yazmasını beceremiyen, Üniversite Gazetecilik Enstitüsünden çıkıp matbaacılık ve gazeteciliğe hiç aklı ermeyen, çok genç vardır.

Üniversite ve yüksek okul öğrencileri yılda altı ayı bulan tatil devrelerine, kendileri de birkaç ay eklemekte, en verimli senelerini avare, işsiz güçsüz, geçirmektedirler. Bu katagoriye daha çok varlıklı ailelerin çocukları girer. Yaz tatillerinde çoğunun altında saatte kırk mil yapan motorlarla plâjlarda caka satarlar; altlarındaki lüks otomobillerle hayatın zevkini çıkarırlar. Niye onlar, hiç olmazsa, yılda bir aylarını kamu hizmetlerinde, meselâ köylüye yardım işlerinde çalışmakla geçirmesinler? Bunun ancak kanunî bir zorlama ile mümkün olacağına şüphe yoktur. Bedenen ve fikren bilfiil çalışma yanında Plânlama Teşkilâtının ve Devlet İstatistik Enstitüsünün elde etmeyi pek istediği bilgileri toplamak için de gençlerimiz kullanılabilir. Köy anketleri yapmak işi ele alınsa, en azından her yıl on bin Üniversite gencine iş vardır. Bu suretle hem yarını hazırlıyan gençlerimiz memleketi, halkı ve meselelerini yakından tanımış, hem de devlet Plân ve İstatistik teşkilâtı çok değerli bilgiler elde etmiş olurlar.

Kış sömestr tatillerinde, fazla değil, üç dört gün yüksek öğretim gençleri bölgelerinde ağaç dikmek, orman yetiştirmek için çalışamazlar mı? Biz gençliğimizde (Darülfünunda talebe iken) aramızda karar vermiş, beş-on arakadaş iki üç gün çalışarak Kâğıthanede bir sırtı ağaçlamıştık. Şimdi orası küçük bir koru olmuş; çorak sırtlar arasında bir cennet parçası gibi; ara sıra gidip görünce gönlüm gözüm açılıyor.

TÜRKİYE'DE yüksek tahsil, avare, hayattan uzaklaşmış, devlet kapısından başka yerlerde işe yaramaz insan yerine, çağdaş hayat adamı yetiştirmeye yönelmelidir. Ancak bu dâvanın, Üniversitelerimiz ve yüksek okullarımızın hocaları, Millî Eğitim Bakanlığının mütahassısları eliyle çözümlenemiyeceğini de, bilmemiz lâzımdır. Bunların, samimi istekleri bu yolda olsa dahi, çoğunluk itibariyle bu konuda yetkileri noksan-

dır. Yönetime hâkim bir kastın, bir sınıfın kendisini inkâr edip de reform yapması beklenemez. Bundan dolayı biz en alt kademeden, üniversite ve yüksek okul gençlerimizden taşan bu çağdaş eğitim özlemini, severek ve öğünerek, bir ümit ışığı gibi karşıladık. Ne yapılacaksa, ne olacaksa genç kuşak yapacaktır. Bu bakımdan boykot ve işgal olaylarına biz bir devrim başlangıcı gibi bakıyoruz.

Gençlik Hareketleri ve Üniversite

Belkıs Halim VASSAF

BÜTÜN dünyada bugünün en alevli ve yalnız çözülmesi değil anlaşılması en güç olan problemlerinden biri ve hattâ başlıcası gençlik hareketleridir.

1966 yazında Rusya dahil, bir Avrupa seyahati yapmıştım. Gittiğim her memlekette en çok gözüme ilk ve en çok çarpan şey gençliğin, özellikle Üniversite gençliğinin, hem kendi memleketleri içinde hem de onun sınırlarını aşarak diğer memleketlerde giriştiği faaliyet üzerine aldığı sorumluluk olmuştu. Rusya'da dünyanın her tarafından gelen altı bin kişinin katıldığı Milletlerarası Psikoloji kongresinin ev sahipliliğini yapan, soruları cevaplandıran, kurları idare eden hep Üniversiteli gençlerdi. Rastladığım diğer bir grup Batı Almanya'da kamplarda, hastahanelerde, sosyal yardım kurumlarında çalışmaya gidiyorlardı. Başka bir grup Avrupa içinde ufak bir kurdan, ve kısa bir seminerden sonra çeşitli projelerde çalışmak üzere İsviçre'ye doğru gidiyordu. Her yerde ekonomik, sosyal, kültürel bütün alanlarda gençliğin hergün biraz daha yükselen sesi duyuluyordu. İlerde yaşıyacakları dünyanın temeli olan bugünkü dünya ve bugünkü toplumsal sorun ve işlerle ilgilenmeleri gelecek için ümit verici ve sevindirici ve toplumu ileriye götürecek en müjdeli bir olaydı. Olan bitene gençlik artık uzak kalmıyordu. Fakat bu, aynı zamanda gençlerin toplumun şartlarından memnun olmamalarına mâni değildi. Bugün Türkiye dahil her yerde Fransa'da, İtalya'da, Prağ'da, Varşova'da, Almanya'da, İspanya'da, İngiltere'de, Peru'da, Amerika Birleşik Devletlerinde, Şili'de, Brezilya'da, çeşitli ideoloji ve idare sistemlerinin hüküm sürdüğü memleketlerin hepsinde Üniversitelilerin kaynaştığını ve huzursuzluk içinde olduğunu görüyoruz. Onun içindir ki, bizde bazı yazarlarımızın ve gazetelerimizin bu memnuniyetsizliğini ve gençlerin bu ayaklanmasını bir «profesör-öğrenci» münasebetleriyle, kitap darlığı veya pahalılığıyla, profesörlerin kitap yazıp yazmaması; keşifler, araştırmalar yapıp yapmaması, Üniversitelerin muhtarlığı veya muhtarsızlığı gibi şeylerle nedenlemiye kalkışması, problemi dar bir açıdan görmektir. Ne Faşist filozofları, ne Karl Marks, ne de demokrasi ve serbest toplum fikrini ortaya atan ve realize etmeye uğraşanlar, öğrencilerin özellikle Üniversite gençliğinin bugünkü durumunu evvelden görmek, tahmin edebilmek kudretini gösterememiştir. Yaşamakta olduğumuz evolüsyon politik görüş ve inanışlarımızı arkada bırakmış, onların önüne geçmiştir. Olmakta olan olaylarla bildiğimiz, inandığımız şeyler arasındaki çatışma bugünkü modern dünyanın revolüsyoner kuvvetlerini meydana getirmiştir. Bu kuvvetlerin yüze çıkacağını kimse beklemiyordu. Çıkan karışıklığı karşılamağa kimse hazır değildi. Bununla beraber müesseselerimizde bir reform, bir değişiklik yapmak gerektiğini idrak etmemize sebep oldu. Bunlara yeni bir şekil, yeni bir yüz, yeni gaye ve hedefler vermek ve muhteviyatını değiştirmek zamanı geldiğini hatırlattı. Yıllarca evvel ve o zamanın ihtiyaçlarına, gerçeklerine

göre kurulmuş, gayelendirilmiş olan kurumların bugünün şartlarına, yaşayışına cevap veremiyeceği an açıktır. Ara sıra, bünyesine dokunmadan, yapılan ufak tefek değişikliklerle onlar zamana uydurulmaya çalışılmıştır. Fakat bu tıpkı büyüyen bir çocuğun elbisesini kısaltarak uzatarak, yamayarak, ekliyerek üstüne yakıştırmaya benzer. Bir zaman için bu böyle idare edilse de nihayet ne yaparsak yapalım, çocuk artık okadar büyümüştür ki, onu o kalıba sığdırmak imkânı olamaz. İşte bugünkü kurumlarımızla gerçek oluşumlar ve özellikle gençlik bu durumdadır. Artık gençlik bizim bildiğimiz aile-okul, ilh. gibi kurumların içine sığmıyacak kadar, zenginleşmiş, büyümüş, gelişmiş ve ihtiyaçları o nisbette artmıştır.

MÜESSESELER her zaman her yerde statüskoyu devam ettirmeye uğraşırlar. Onların zamanın gidişine, hele bugünkü hızla gidişine ayak uydurmasının çok zor birşey olduğunu kabul etmek lâzımdır.

Tarihin hiç bir devrinde yüksek eğitim bugünkü hücuma uğramamış ve bukadar çok genç tarafından özlenmemiştir. Benim 1930 larda Üniversitede olduğum yıllarda bütün Felsefe bölümü, psikolojisi, eğitim ve sosyolojisi ile beraber 25-30 kişiyi geçmezdi. Bu sayı bir de bugünkü öğrenci sayısile ölçülünce şaşmamak elden gelmez. Bu yalnız bizde değil, dünyanın her tarafından üniversitelerin her branşına aynı hücum vardır. Birleşik Amerika devletlerinde her yıl binlerce öğrenci Üniversite kapılarının dışında bırakılıyor. Kırk öğrenci yeri olan bir Tıbbıyeye 1600 öğrencinin baş vurduğunu yakından biliyorum. Bu gerçekler Üniversitelerin yalnız bir bakımdan yani hacim bakımından zamanın ihtiyacını karşılamadığını gösterir. Fakat problem şüphesiz ki yalnız sayı, yalnız hacim değil, ondan daha geniş ve derindir.

Bugünkü dünyada yaşıyabilmek, onu anlıyabilmek, içinde kendimize bir yer yapabilmek, ondan faydalanabilmek için değil ilk eğitim, değil orta eğitim, hattâ Üniversite ve yüksek eğitim bile kâfi gelemiyor. Ondan ilerisine gitmeği icabettiriyor.

İÇERİDE BAŞKA, DIŞARIDA BAŞKA

Tramvay tıklım tıklımdı. Sahanlıkta tek ayak üzerinde tutunanlar bile vardı. Bu haliyle bir durakta inen oldu; durdu. Dışarda bekleşenlerden biri ille girmek istiyordu. Kapının önünde duranlar :

«— Bunalacak değiliz ya...» diye içeri sokmamak istediler. Ama adam:

«— Biz de dışarda kalacak değiliz ya» diye zorla tramvaya atladı.

Bir durak sonra çok kimse inmiş, araba rahatlamıştı. Bu sefer kapıyı tutan aynı adam :

«— Bunalacak değiliz ya» diye kimseyi içeri bırakmadı..

... ...

... ...

Politikası gereğince hükümet bir memuru bulunduğu yerden alıp başka bir yere verince, Danıştay'ın müracaat üzerine, verdiği icrayı erteleme kararı yerine getirilmezse muhalefet hemen isyan ediyor :

«— Danıştay'ın kararı kayıtsız şartsız icra edilmelidir.»

Elmalı ilçesinde tapulu toprakları işgal eden köylüler aleyhine Danıştay tahliye kararı veriyor, ve bunu hükûmet uyguluyor. O-zaman aynı muhalefet yine isyan ediyor :

«— Danıştay karar verdi diye köylü işgal ettiği topraklardan çıkarılır mı? zulüm yapılıyor.»

Tanıdıklarımdan birinin oğlu yemek pişirmekten hoşlanıyormuş. Aile çocuğunun bu ilgisine bakarak onu bir Otel aşçısı olarak yetiştirmek imkânlarını araştırırlarken bu mesleğin, yani bir otel aşçılığının bile yüksek okul diplomasını icabettirdiğini öğrendik. Otel aşçısı olabilmek için evvelâ liseyi bitirmek ondan sonra da imtihanla yüksek aşçılık okuluna girmek ve pişirmek lâzım. Kadın veya erkek berberi

olmak için de yine meslek okuluna gitmeden önce liseyi bitirmek gerekiyor. Doktorların, mühendislerin, kimyagerlerin, eğitimcilerin, hattâ kâtip, daktilo, ve sırf idare ile meşgul olanların bile hemen her sene şu veya bu Üniversitede açılan kurslarla kendi branşlarında olan yeniliklere ayak uydurmaları lâzımgeliyor. Yüksek tahsilin bugün üzerine yeni yeni ödevler yüklenmiştir, ve her gün biraz daha da yüklenmektedir. Sorumluluğu genişlemekte ve ondan çok şeyler beklenilmektedir. Yıllarca evvel değişik gayelere ulaşmak için kurulan ve programı o gayelere göre ayarlanan gerek orta ve gerek yüksek eğitimin bugün kendisine yüklenen yükü kaldırmıyacağı, kendisinden beklenen şeyleri yapamıyacağı meydandadır. Hızla yürüyen bugünkü cemiyette müesseselerimizin yüzyıllarca evvel kurulmuş kurallara göre yaşaması ve ihtiyaçları karşılaması elbette ki mümkün değildir. Her memleket müesseselerinde değişiklik yapmaya uğraşıyor. Yalnız yüksek eğitimde değil, orta eğitimi de zamanın şartlarına ve ihtiyaçlarına göre ayarlamak icabetmektedir.

Her yerde öğrencilerin boykutu, reforma olan ihtiyacın şiddetini açıklamakla bu yolda büyük bir hizmet yapmıştır. Reform ise teşkilât, araştırma, bilgi, para ve zaman meselesidir. Empülsif hareketlerle, düşünmeden verilmiş kararlarla hâl yoluna gidilemez. Hiç unutmam Ankara'da bir eğitim kongresinde idim. Toplantıda Atatürk'ün mezarını ziyaret teklifi yapıldı. Oturum başkanı «Ne zaman gitmek uygun olur» diye sorunca, beş on kişi hemen ayağa kalktı heyecanla «şimdi» diye bağırıştılardı. Bu programsızlığa ve embülsif harekete itiraz edenler adetâ Atatürk'ün kabrini ziyarete itiraz ediyormuş mevkiine düştülerdi. Müesseselerimizin hayatına, temeline dokunan bu değişikliklere, reforma bir programla girmek, düzenle yürümek lâzım. Keşifler, buluşlar ileriye gidişler, değişiklikler bugün artık müşahhas değil, tıpkı futbolda olduğu gibi ödevleri ayrılmış bir takım işidir. Bugünkü kriz, yaşamakta olduğumuz evolüsyona kurulmuş müesseselerin ayak uydurmasındaki zorluktan doğan bir şeydir. Günahı ne profesörlerin, ne de öğrencilerin boynuna dolanamaz. Zira bu krizi, ortaya atan kuvvetler onların hepsinin üstünde ve hepsinden büyük ve kudretlidir.

52. Oturum

Batıya Rağmen Batılılaşmak

Ouruma katılanlar : Biz — İkinci Profesör — Sosyoloğ — Kadrocu Aydın — İktisatçı — İdareci — Tarihçi — Sosyalist Aydın — Sosyalist Profesör — İlimci Profesör — Plâncı — Sosyalist Aydın.

BİZ — Geçen Oturumumuzda Atatürkçülüğü «Batı'ya rağmen batılılaşmak» diye anlamlandıran misafir Profesörün görüşü dikkatimizi çekmişti. Vaktimiz dolmuştu, üzerinde fazla konuşamadık. Hatırlıyacağınız gibi bu Oturumumuzu bu konuya ayırmayı uygun bulmuştuk.

Önce sözü «Batıya rağmen batılılaşma» tezini ortaya atan sayın İkinci Profesöre veriyoruz.

İKİNCİ PROFESÖR — Geçen Oturumda da söylemiştim: Atatürk'ün önderlik ettiği millî kurtuluş savaşı ve bu savaşın amacı olan bağımsız bir Türk devleti kurma hedefi Batıya karşıdır. Ama bu hareketin varacağı sonuç batılaşmaktır. Demek Türk devrimi, Batı'ya rağmen batılılaşma hareketidir.

Dünyanın nimetlerinden faydalanmak birkaç devletin ya da milletin hakkı değil, bütün insanların hakkıdır. Buna Batı'lılar mâni olmuşlardır. Dünyanın bugün (gelişmiş - az gelişmiş) bölünme tablosu içinde, Türk devriminin bütün «mazlum milletlere»(Deyim Atatürk'ündür) insanca yaşamak hakkını ve yetkisini tanımış olması, sosyal ve insanî cephenin nekadar gerçek olduğunu, birkısım milletlerin başka milletleri ve ülkeleri siyasal ve ekonomik baskı altında tutmalarının da nekadar gayrı insanî olduğunu gösterecek değerdedir. Türk devriminin sürekli yenileşme enerjisi, az gelişmişlikten kurtuluş savaşına intikal etmiştir. Gerçek Atatürk'çülük, az gelişmişliğin şartlarına ve bu şartları menfaatlerinin garantisi olarak gören çevrelere karşı bir harekettir. Gerçek sosyal değişmenin (kültür değişmesi) nin anlamı budur.

SOSYOLOĞ — Sayın Profesör, tezini özetledi. Demek istedikleri, Türk devriminin Batı medeniyetinin doğurduğu metropol-müstemleke tezadına karşı bir hareket olduğudur. Atatürk, Batı emperyalizmine karşı yaptığı savaşla bütün «mazlum milletlere» kurtuluş yolunu açtı. Eski müstemlekeler bağımsız millî devletlerini kurdular, ve Batı'ya rağmen batılılaşmaya başladılar.

Türk devriminin tarih ölçüsünde bu bakımdan yeri büyüktür. Başka bir arkadaş da söylemişti: Bu devrim dünya üzerinde 1789 Fransız ihtilâlinden, 1917 Rus Sovyet ihtilâlinden daha önemli bir deği-

şim başlangıcı oldu. Bu saydığım ihtilâllerin ikisi de Batı'nın kendi içinde doğan ve keskinleşen tezatlardan meydana gelmiştir; sadece sınıf hareketleridir. Birincisinde burjuva, ikincisinde proleterya sınıfları iktidara geçmiştir. Bu ihtilâllerin dünya ölçüsünde etki yapması da bu niteliklerini değiştiremez. Sınıf ihtilâlleri bir medeniyet rejiminin kendi içinde oluyor; oysa ki ulusal ihtilâller dünya çapında, tarihi bir devirden başka bir devre intikal ettiren hareketlerdir.

İKİNCİ PROFESÖR — Affedersiniz; galiba özet yapmıya çalıştığınız için anlaşılması güç şeyler söyliyorsunuz. Ben kendi hesabıma ne demek istediğinizi pek kavrıyamadım. Beni mi destekliyorsunuz, yoksa bana karşı mısınız? Merak ediyorum.

SOSYOLOĞ — **•Genç meslektaşımın kavrayış melekesinin bu derece işlemez halde olduğunu sanmıyorum. Her halde dinlemediler. Çok açık konuştum. Batı medeniyeti kendi içine kapalı, bütün koşulları kendine göre düzenliydi. Bu medeniyet düzeninde hem Batı'nın kendi içinde ve hem de Batı ile bunun dışında kalan dünya arasında uçurumlar doğdu. Kendi içindekine sınıf tezadı, dünya ölçüsünde olana da kısaca müstemleke tezadı diyoruz. Bu iki tezattan biri Batı'nın kendi dâvası, ikincisi ise dünyanın dâvasıdır. Fransız ve Rus ihtilâlleri sınıf tezadı yüzünden patlak verdi; Türk ihtilâli ise müstemleke tezadından çıktı. Türk ihtilâli tarihin bir çağdan başka bir çağa aktığı zamanlarda doğmuş büyük devrimlerdendir. Daha doğrusu, bütün tarih boyunca ilk çağlardan beri medeniyetin dünyaya yaygın hale gelmesi için atılmış ilk adım, ya da vardığı son merhalenin başlangıcıdır.**

Bilmem anlatabildim mi?

İKTİSATÇI — Bunu anlamak mı istiyorsunuz? Müsaade ediniz de gerisini ben söyliyeyim. Böylelikle pek güzel özetliyerek anlattığınız sözlerin anlaşılmış olduğunu da göstermiş olacağım.

KADROCU AYDIN — Ben Socyoloğun sözünü devam edip bitirmesini arzularım. Konuştukları bana heyecan verdi. Biz 1930 lardan beri senelerce bu fikirleri savunduk. «Kadro» mecmuasını bunun için çıkardık. Herhalde sayın Sosyoloğ da bunların etkisi altında kalmışlardır. Lütfen devam etsinler de istifade edelim. İktisatçı arkadaşın söylenenlerin anlaşılıp anlaşılmadığını anlatmak için konuşmasına lüzum yok. Ayrıca kendilerini de sonra dinleriz.

SOSYOLOĞ — Kadro mecmuasını okurdum. Katıldığım noktaların başında bu görüşleri de vardır. Fakat ideolojide ve özellikle uygulamada onlarla beraber değildim. Ben o zaman da «İktisadî devletçilik» tezine kendimi daha yakın buluyordum. Mülkiye'de -şimdi Siyasal Bilgiler Fakültesi- son sınıf öğrencisi olarak, bu tezi ortaya atan sayın BİZ arkadaşımın konferanslarına gider, ayrıca yazılarını okurdum.

BİZ — Usulümüzü bozmayınız. Biyografinizi başka zamanda, sırası gelince öğreniriz. Şimdi bunları bırakarak asıl konuya geliniz. İktisatçı arkadaş; başladığınız söze devam etmek istedi. Müsaade eder misiniz?

SOSYOLOĞ — Memnunlukla.. Arkadaşımız konuşsun; gerekirse sonra ben de söz alır, tekrar konuşurum.

İKTİSATÇI — Önce bir hayal kırıklığına, uğradığımı saklıyamıyacağım. Atatürk'ün ölüm yıldönümünde, geçen Kasım ayında Ankara'da İran ve Pakistan ilim adamlarının da bulunduğu Atatürk seminerine katılmış, yani bu konuda ihtisasiyle tanınmış olduğu halde, sayın misa-

firimiz Profesörün tezini dinledikten sonra, ne yalan söyliyeyim, çok üzüldüm.

BİZ — Şahsiyet yapmamanızı, fikirler üzerinde durmanızı hatırlatırsak üzülmemenizi rica edeceğiz.

İKTİSATÇI — Uyarınıza lüzum yoktu; misafir profesörümüzün şahıslarına değil, fikirlerine üzüldüm. Yoksa sevdiğimiz, saydığımız bir hukuk profesörümüzdür.

«Batı'ya rağmen batılılaşma» formülünü kendilerinin icat etmediği anlaşılıyor. Bu formülü kendilerinden önce ortaya atan bir Türk düşünürünün bundan çıkarmak istediği manâya göre...

BİZ — Fikirlerde tekel ya da ihtira beratı yoktur. Profesörümüz, sözünü ettiğiniz Türk düşünüründen bir satır okumamış olduğu halde dahi böyle bir formül bulabilir. Çok rica ederiz; bu gibi noktalar üzerinde durmayınız.

İKTİSATÇI — Sayın yönetici, nedense bu konuda aşırı titizlik gösteriyor. Onu üzmemeye elimden geldiği kadar gayret edeceğim .

Misafir Profesör şöyle diyor : «Dünya nimetlerinden faydalanmak bütün insanların hakkıdır. Bir kısım milletlerin başka milletleri ve ülküleri siyasal ve ekonomik baskı altında bulundurmaları gayrı insanîdir.»

Kendilerine göre ortada bir ahlâk, bir insanlık meselesi vardır. Sözlerine başka bir şey eklemediler. Sömürge düzeni ahlâka aykırı olduğu, batılı insanların artık daha insanca düşünmeye başladıkları için kalkmıştır demek istiyorlar.

Meselâ Amerika'lıların bütün dünyaya yardımları, Marşal plânları, sonra ileri memleketlerin geri memleketlere karşılıksız yardım ellerini uzatmaları, müstemlekeleri sömürmekten vaz geçmeleri hep insanî hareketler.

Böyle bir görüşe, hele bir ilim adamında rastlanırsa, ya üzülmek ya da daha iyisi aldırış etmeden geçmek daha doğru.

Bu yardımların hepsi ahlâklı, insancıl olduklarından değil, yaşamak için, kurulu düzeni yaşatmak için mecbur kaldıklarından dolayı yapılıyor. Batı, geri memleketlere para, mal yardımlarını kendini kurtarmak için yapıyor. Bizim kalkınmamızı, sanayileşmemizi, ilerlememizi bunun için istiyor. Yoksa nihayet insan tarafı harekete gelmiş, bizlere acımış olduğundan değil..

Önce bunun böyle kabul edilmesi, sonra da neden dolayı bunun böyle olduğu kavranması lâzımdır.

Sorarım Sayın Profesörümüze; kendi görüşünde israr ediyor mu?

İKİNCİ PROFESÖR — Ahlâk faktörü bir yana bırakılamaz. Kölelik, serflik ve müstemleke halkını sömürme devirlerinin birbirini kovalıyarak sona ermesi şüphesiz sosyal ve ekonomik nedenlerle oluyor. Fakat bütün bu oluşlar içinde ahlâkî faktör de rol oynuyor. Şimdi insanlar yalnız menfaatleri dolayısiyle değil, daha çok insancıl oldukları için başkalarına yardım ediyorlar.

İKTİSATÇI — Üzüntüm azalmadı. Fakat sayın yöneticiye söz verdim. Bu konunun üzerinde durmıyacağım.

Türk devriminin, dünya ölçüsünde bir harekete başlangıç teşkil ettiği noktasında Sosyoloğ üstadımla tam bir fikir beraberliği içindeyim. Batı medeniyeti, deyim de gösteriyor, Avrupa'nın batısında doğan, ve her medeniyet gibi insanlar ve milletler arasında yayıldığı yeryüzünü birbirinden tamamen farklı parçalara ayıran, ve kısa zamanda kendi içinde ve dışındaki tezatlar yüzünden batma zorunda kalan bir medeniyettir.

Ben Batı medeniyetinin Rönesans'tan değil, Kıt'aların keşfinden sonra başladığı iddiasındayım. Dünyanın genişlemesi, Osmanlılar tarafından zengin Doğu ülkeleriyle bağları kopmuş, fakirliğin son haddine düşürülmüş Batı'yı kurtardı. Batı bu yüzden dünyanın efendisi oldu. Sonra buharın keşfinden yararlanarak inorganik enerji ve makine kullanıldı; sanayi inkilâbı yapılarak Batı, kendi dışındaki dünyayı daha büyük ölçülerde soydu. Bu soy-

gunun devam edip gideceği sanılmıştı. Donanmalar ve ordular sayesinde bütün dünya milletlerinin kendilerinin esiri olarak yaşayıp gideceğine güvenilmişti. Onaltıncı Yüzyıldan Yirminci Yüzyılın başlarına kadar Batı, dünya milletlerini öyle insafsızca, öyle haince soydu, keşif ve işgâl ettiği memleketlerdeki yerli halkı sivrisinek gibi köküne kibrit suyu dökercesine imha etti ki, artık elindeki muazzam güce, silâh ve tekniğin mutlak hâkimliğine güvenerek kimsenin, hiçbir milletin başkaldırabileceğini düşünmüyordu. Fakat tarih hükmünü verip uygulamakta gecikmedi. 1914 te kendi aralarında patlak veren büyük harp bugüne kadar çeşitli kalıplarla hâlâ sürüp gitmekte; harpler, ihtilâller, buhranlar birbirini kovalamaktadır, 1914-1919 dünya harbi, 1917 Rus ihtilâli, ekonomi buhranları hep Batı medeniyetinin artık çöküş dönemine girdiğini göstermektedir.

İDARECİ — Medeniyet batıyor mu?

İKTİSATCI — Batı medeniyeti batıyor; dünya medeniyetinin başlangıç dönemine girdik. Şimdi bu medeniyet dünyadaki milletler ve her milletin kendi içindeki sınıflar arasında belirmiş tezatları ortadan kaldırıp ya da büyük ölçüde azaltıp kurulabilecek mi? Yoksa bu buhran ve çöküş hali devam edecek mi? Orasını henüz kimse kestiremiyor.

TARİHCİ — Batı medeniyetinden dünya medeniyetine geçiş, güzel ifade edilmiş bir formül. Böyle bir oluş içindedir dünya. Sınıflar arasında sosyal adalet ve denge kurma ideali yanında, milletler arasında aynı şeyi sağlama ideali.. Bir sömürme düzeninin yıkılması, insanî bir düzenin dünyaya hâkim olması.. Bunlar çok heyecan verici, çekici şeyler.. Ama gerçekleşmesi mümkün olacak mı? yoksa hayallerde mi kalacak? Sayın İktisatçının söylediği gibi bu konuda şimdiden kimse bir şey söyliyemez.

Yalnız Batı medeniyet dünyasında tarihin zoru ile böyle bir eğilim başlamıştır. Medeniyetin kurtuluşunun buna bağlı olduğu fikri de gün geçtikçe yayılıyor. Bununla beraber sömürü düzeninin başka kalıplarla, başka yönlerde devam ettiği ve bir bakımdan şekil değişse bile özün yaşıyacağı iddiaları da kuvvetlidir.

SOSYALİST AYDIN — Kapitalizm varoldukça sömürme de varolacaktır.

Kapitalist dünyanın geri kalmış memleketlere yardım yapmaları, süt alınacak ineği besleme akıllılığından başka bir şey değildir. Kapitalizm iki asır direkt sömürme yaptı; hayvanı beslemeden sütünü aldı. Bu düzen böyle sürüp gidemiyince şimdi metodunu değiştirerek

geri memleketlerin toprak altı ve üstü servetlerini eline geçirmek ve insanını çalıştırarak elde edeceği değerlerden büyük kısmını kendine çekmek yoluna girdi.

Konuştuklarınızı şaşkınlıkla dinliyorum. Bir yandan milletler arasında sosyal adalet ve denge kurulmasını, medeniyetin kurtuluş yolu olduğunu söyliyorsunuz; öbür yandan da bunun çaresi olan sosyalizmden, umacı görmüş gibi korkarak kaçıyorsunuz. Batı medeniyetinin dünya çapında değil, bölge çapında bir medeniyet olduğu iddianız da yanlış. Bu medeniyet düzeni ne dünya ne bölge, hiçbir şey, yalnız bir sınıfın işine yarar. Dayandığı rejimin adı da belli: Kapitalizm ve emperyalizm. Bu rejim yıkılarak yerine sosyalizm gelirse o zaman sözünü ettiğiniz dünya medeniyeti kurulacak, sömürme düzeni bütün bütün yok olacaktır.

SOSYOLOĞ — Sayın konuşmacı ile birçok noktalarda taban tabana zıt görüşlerimiz olacak. Sosyalizm sınıf ayrılıkları ve tezatları realitesinden doğdu. Milletler arasındaki ayrılık ve tezadı kaldıracak güçte değildir. Rusya'da Sosyalist bir rejim kurulmuştur, ama, sömürgeler düzeni yaşamakta, hattâ eskisinden daha açık şekilde yaşamaktadır. Özbekistan, Rusya'nın dörtte üç pamuğunu yetiştirir, doğurduğu millî hasıladan ancak dörtte birini kendine ayırabilir; gerisi Rus komünist emperyalizminin sömürme payı olarak gider.

SOSYALİST PROFESÖR — Bunlar Samet Ağaoğulları, Fethi Tevetoğulları gibi gericilerin iddiaları.. Sosyalist bir memlekette gelir dağılımında adaletsizlik olmaz. Kalkınan bölgeler her zaman, her rejimde bir süre fedakârlığa katlanacaktır. Özbekistan bugün refaha doğru dev adımlarla ilerlemektedir. Eskiden halkın yüzde doksan sekizi okuyup yazma bilmezken şimdi bu oran yüzde bire düşmüştür. Pamuk ziraati yapılan toprakların çoğu evvelden hiç işlenmiyen çöllerdi. Ruslar buraları ihya ettiler.

BİZ — Sözünüzü kesme zorundayız. Sadet dışına çıktınız. Zaten söz almamıştınız. Buyurunuz sayın Sosyoloğ devam ediniz.

SOSYOLOĞ — Toplantılarımıza çck az gelen sayın Sosyalist yazarın burada konuşulanları bilmemiş ve havamızı sezememiş olması normâldir. Ama sayın Sosyalist Profesöre ne diyelim? O her toplantımızda bulunur; içimizi dışımızı bilir. Biz ne sosyalizmin, ne kapitalizmin lehinde ya da aleyhinde değiliz. Her ikisinin de bir sentez, aşılması gereken bir merhale olduğu kanısındayız. Hattâ bunlar doğru dürüst tarif de edilemez. Birisi kapitalizmi ya da sosyalizmi tarife kalksa ona şu suali sorabiliriz: «Bu tarif kaç tarihinde ve hangi memleketteki rejime aittir?»

Sosyal oluşlar gösterdikleri devamlılık ölçüsünde değişen şeylerdir. Rejimler bu değişme prosesüsünün doğurduğu realitelerdir. Ancak her rejim bir sentez, varılması ve korunması gereken bir son hedef olarak kabul edilir; ve değişmeye karşı çok şiddetli davranışlarla kendini korur. Anayasalar, hukuk sistemleri hep rejimi korumaya yönelmiştir.

Sözü uzatmıyalım: Milletler ve sınıflar hürriyetlerinden yoksun bırakıldıkları süre sömürülürler. Bu değişmez bir doğal kanundur. Bugün Özbekistan'daki Türkler mi yoksa Türkiye'deki insanlar mı daha hürriyetlerine sahiptirler? Buna vereceğimiz cevap açıktır: Türkiye bağımsız ve özgür bir memlekettir. Özbekistan, biçimsel bir cumhuriyet olmasına rağmen, halkın ve Cumhuriyetin özgürlüğü ve bağımsızlığı yoktur. Şu halde sömürülecektir. Şimdi Sovyet Rusya sömürüyor; eğer komünizm olmasa da kapitalizm olsaydı

Rusya'da, Özbekistan halkının özgürlüğü yoksa yine sömürülecekti.

Benim demek istediğim sosyalizmin bir kurtuluş yolu olmadığıdır. Hattâ aksini düşünmekteyim. Tek bir örnek vererek bu düşüncemin doğruluğunu açıklamam mümkündür...

BİZ — Sayın Sosyoloğ; titizlikle uygulamaya çalıştığımız metodun dışına çıktınız. Konuyu değiştirip aştınız. Lütfen sadede geliniz ve konuşmanızı kısa keserek sonuçlandırınız.

SOSYOLOĞ — Şu halde başka sözüm yok. Teşekkür ederim.

TARİHCİ — Ben de sayın yöneticiden özür dilerim. Konudan ayrılmaya galiba ilk ben başladım. Batı medeniyetinden dünya medeniyetine geçiş bahsını kurcalamasaydım, söz uzamımıyacaktı.

Türk devriminin «Batı'ya rağmen batılaşma» biçimindeki çok kısa tanımlanması, Atatürk'ün bütün sözleri ve davranışlariyle doğrulanmaktadır. «Biz bize benzeriz» formülü de bunun bir başka deyimi olsa gerektir.

Bizde batılaşmanın, geçen Oturumumuzda da belirttiğimiz gibi, özlem halinde iki asırlık hayatı vardır. Ancak Yeniçeri ocağının söndürülmesi ve arkasından Tanzimat Hattı Hümayunu ile ortaçağ tipi gerici devletten, modern devlete doğru geçiş teşebbüsü ile bu hareketin başladığını söylemek yanlış olmaz. Hareket Avrupayı tanımaktan doğan bir şaşkınlık hümmasiyle başladı. Ozamana kadar Osmanlıların «dünyada neler olup bitiyor, dünya nereye gidiyor?» bunların hiç birisinden haberleri yoktu. Amerika'nın keşfini, Afrika'nın cenubundan gemilerin Hindistan'a ve Uzak Doğu'ya giderek dünya ticaretini Avrupalıların ellerine geçirmeleri, Onaltıncı asırdan itibaren Avrupa'da kapitalizmin hâkim olduğu, bir burjuva sınıfının doğup iktidarı eline almaya hazırlandığı, kısası tarihin yepyeni bir çağa ayak bastığı bizim tamamen meçhulümüzdü. Olayların okadar dışında kalmıştık ki, Portekizlerin neden dolayı altın ve servet yok iken Indonezya adalarını işgal ettiklerini, neden dolayı Türkiye'deki İngiliz büyük elçilerinin ticaret gibi adî işlerle uğraştıklarını bir türlü anlıyamıyorduk. İranlılara darbe olsun diye, Doğu ticaret yolunu kapadık; tüccarın mallarını müsadere ettik; emrimizi linlemiyor, fena idareye karşı isyan ediyorlar diye Türk tüccar ve esnafını ezdik; ticareti reayaya bırakarak kendimiz atlarımıza binip Tuna boylarında zengin memleketleri haraca bağlamaya, ganimetler toplamaya koyulduk. Tarihimizin acı taraflarını açmıyayım. Zaten hepiniz bilirsiniz; ben Osmanlı düşmanıyım. Anadolu'da beyleri ezdi; ulemayı ezdi, tüccarı ezdi; halktan gelen isyanları, kurtuluş hareketlerini gaddarca ezdi. Memleketi, milleti bu hale soktu.

Neyse, biz Avrupa'yı tanımaya başlamamızdan sonra şaşırdık; hayranlığımızdan ne yapacağımızı bilemedik. Onu her şeyiyle olduğu gibi taklit etmek maymunluğuna kapıldık. Avrupa neden bu hale gelmişti? Çünkü hürriyete kavuşmuştu. Biz de kavuşursak avrupalı olur, çıkardık. Padişah, istibdadını kaldırma, Meşrutiyeti ilân etmeden öteye geçmiyen hürriyet fikri aydınlarımızın, inkilâpçılarımızın tek ideali oldu.

Ah, zavallı memleket!..

Batılılaşma ve hürriyet mücadelesi yapan bizim zavallı ihtilâlcilerimizden, hürriyet kahramanlarımızdan hangisi, bu dâvanın Batı'ya karşı bir mücadele, Batı'ya rağmen batılaşma ve bağımsız özgür bir devlet haline gelme dâvası olduğunu söyledi? Sorarım size..

Bunu yalnız Atatürk söyledi. Bu büyük adamımız Osmanlı'dan ayrılarak milli ve bağımsız devletimizi kurma, Batı'ya rağmen batılaşma idealinin tek kurucusu ve savunucusudur. Atatürk'ü hâlâ bu aslî tarafiyle kavramış değiliz.

İLİMCİ PROFESÖR — Batılaşma arzusunun doğması, askerî yenilgilerimizden sonra başladı. Ordumuzu, donanmamızı batılılarınki gibi yapmıya çalıştık. Sonra devlet kapısına bağlı, memur olmaktan başka marifetlere sahip bulunmıyan insanlar Avrupa'yı görüp onu hayranlıkla taklit etmeye çalıştıkları, bu çabanın da adına inkilâpçılık dendiği sıralarda oradan müesseseler almakla bu gayeye ulaşacağımızı sandık. Halbuki Batı başka bir medeniyet, başka bir kültür âlemiydi.

Uzaktan seyrederek, fotoğrafı alınarak, kopya edilerek bir kültür alınamaz. Biz Batı'dan, Batı medeniyetinden daima uzak kaldık; kendi çökmüş ve kokmuş dünyamız içinde gözümüzü nura karşı kapıyarak yaşadık. Garpla kültür ve medeniyet temaslarımız olmadı. Ne tüccarımız, ne ilim adamlarımız bir temas kuramadılar. Zaten batılaşma özlemi çekmeye başladığımız sıralarda bizde burjuvanın kökü kurumuştu. Eskiden Türkler dünya ticaretine karışırlar, bunda başlıca aktif rol alırlardı. Birbir anlatmıya vakit bulamıyacağım nedenler yüzünden Türkün bu rolü sıfıra indirilmişti. Fethettiğimiz topraklara askerlerimiz gitti ama, tüccarımız gitmedi. İstanbul'da 1672 de Rumlar ve ermeniler aralarında büyük bir şirket kurarak Erdel'in iç ve dış ticaretini ellerine aldıkları zaman içlerine bir tek Türk tüccarını almamışlardı. Seneler geçtikçe durum Türklerin aleyhine büsbütün kötülemişti. Tanzimat sıralarında Türkiye'de oturan gayrı müslim anasının Batı dillerini ve Batı'dan getirilmiş hocalarla Batı ilmini öğreten mektepleri vardı; buralarda yetişenler Avrupa ve dünyanın her tarafiyle Batı dilleri konuşarak, yazarak ticaret yaparlar, yani kültür münasebetlerine girişirlerdi. Bu sıralarda bizim Batı dillerini bilen ve konuşan adamımız olmadığı için Babıâlide bile rum tercümanlar kullanırdık.

KANBUR SÜLEYMAN EFENDİ

1233 Hicri Senesi (1805) te İstanbul'da çok yangınlar oluyor. Bunu kundakçılar yağma için yapıyorlar. Devlet âciz, halk da perişan. Karışıklık olacak diye de korkuluyor. Ne yapsın Padişah? Cevdet Tarihinde okuyoruz :

Galata Mahkemesi başkâtibi olan Kanbur Süleyman Efendi, geceleri kıyafet değiştirerek Beyoğlu'nda eğlence yerlerini dolaşır; Fındıklı'daki büyük köşkünde de geceleri sazlı sözlü eğlenceler tertip edermiş. Yangınlardan galeyana gelen halkı teskin etmek için büyük yangının ertesi günü zavallı Kanburun öldürülmesi için padişah iradesi çıkmış; Topçu Ağa vasıtasiyle ve bir iş bahanesiyle adamcağız Karabağ iskelesi arkasındaki bir bostana götürülerek, Bostancıbaşı marifetiyle öldürülerek cesedi denize atılmış; ve ertesi günü de yangın felâketine sebep olan adamın öldürüldüğü ilân olunmuş!..

Kısası Batıyı tanımadık, onun esiri olduk.

PLÂNCI — Ben vazife dolayısile gittiğim yeni kalkınmaya girişmiş birçok memlekete «Batıya rağmen batılaşma» havasının nasıl estiğini gördüm. Birçok yerlerde bu hava Amerika düşmanlığına kaynak oluyor. Çünkü Batı baskısı ve zulmü altında yaşamış olan toplumlar Amerika'yı şimdi Batı'nın temsilcisi gibi görüyorlar. Ağızları sütten yanmış, üç dört yüz yıldır çektiklerini unutmamışlar; eski acı günler geri gelecek diye korkuyorlar.

Tabii bu bir korku, bir vehim. Çünkü

ben de Amerika'nın geri milletleri sömürmek için değil, kalkındırarak ve kendi varlığını sağlamak için yardım elini uzattığına inananlardanım. Şüphesiz biraz önce sayın Sosyoloğun belirttiği gibi, sömürülmemenin tek yolu, siyasî ve iktisadî bağımsızlığa sahip olmaktır. Geri kalmış dünya milletlerinin hemen hepsi -Sovyet Rusya'da olanlar müstesna- şimdi müstakil devletler kurmuşlardır. Dünya değişiyor; değişmeyi kabul edenler ve kavrayanlar da gün geçtikçe çoğalıyor. Bir Batı medeniyeti yerine bir dünya medeniyeti devri gelecektir. Gelemezse dünyanın sonudur. Bunu iyice bilmeli. Aşırı ve tek taraflı ideolojiler törpüleniyor. Stalin zamanındaki Rusya bugün ortada yoksa bunun nedeni dünyadaki değişmelerdir. Amerika'da Jonson bundan iki sene evvelki adam değildir.

SOSYALİST AYDIN — Batıya rağmen batılaşma doktrini yaptığımız konuşmalarla gerekli aydınlığa kavuşmamıştır. Ancak konu bir oturumda sonuç alınacak nitelikte değildir. Burada konuşan arkadaşlar, hep vakit darlığından dolayı sözlerini kısa kestiler. Sayın yönetici de aynı nedenle, başka konuşuculara söz vermemektedir. Acaba gelecek toplantımızı da bu konuya ayıramaz mıyız?

BİZ — Sayın Sosyalist Aydın'ın hakkı var. Yalnız gerekli aydınlıktan ne mâna anlıyorlar? Eğer doktirinin bütün cepheleriyle ele alınıp işlenmesini istiyorlarsa, buna daha bir değil, birçok Oturumlar yapsak yine az gelir. Biz burada ortaya attığımız görüşlerle batılaşma prensibini kayıtsız şartsız Batı'ya uymak ve onu taklit etmek mânâsına almadığımızı belirttik ve atatürkçülüğün temel doktrini üzerinde durduk. Atatürk Enstitülerimiz var, Üniversitelerimiz var, bizim dışımızda başka fikir grupları var.

Bu görüşe katılırlarsa senelerce uğraşsalar bitiremiyecekleri bir konu ile karşı karşıya kalırlar. Lâf kalabalığından, bir Atatürk mistisizmi ve softalığından mutlak şekilde vaz geçerek yola koyulmamız lâzımdır. Bizim şimdi burada yaptığımız bir hava yaratmaktan ibarettir ve sanırız ki konu hayli işlenmiş ve aydınlanmıştır. Oturumlarımızda konuşacağımız programa göre sıra bekliyen çok konu var.

Bugünkü çok yararlı geçmiş toplantımızda beliren görüşlere çok kaba çizgileriyle özetliyecek olursak şunu söyliyebiliriz: Dünya biri Batı, öteki Doğu diyebileceğimiz hâkim ve esir milletlerden müteşekkil birbirine karşı iki âleme ayrılmıştı. Böyle bir dünya yaşayamazdı. Esir milletler hürriyetlerini elde etmeye ve Batı'ya karşı gelerek batılılaşmaya başladılar. Bu hareketin de önderi Atatürk ve Türk milleti oldu. Atatürkçülüğe bu açıdan mâna vermek, Türk devriminin bu mânaya uygun mu, yoksa aykırı mı geliştiğini araştırmak, Türk bilim ve düşünü dünyasının başlıca vazifesi olmak gerekir. Biz gerektiği zamanlarda yaptığımız Açık Oturumlar ve ayrıca yazılarımızla bu vazifeyi gücümüz ölçüsünde yapmaya çalıştık, ve yapmaya fırsat elverdikçe çalışacağız.

Toplantımıza katıldığınız ve pek değerli fikirlerinizle bizleri aydınlattığınız için hepinize sonsuz teşekkürlerimizi sunar; Oturumu kaparız.

PARANOYA

Şüphecilik Hastalığı

II (1)

Yazan : Dr. Kemal KESKİNEL
(Prikalist)

ŞİMDİ burada paranoya hastalığının psiko-dinamiğini (ruhî sebep ve oluşumunu) özet olarak inceleyelim. Paranoya hastalığı, ister kıskançlık, ister büyüklük, isterse percecusyon (gadre uğrama) hezeyanları şeklinde sahneye çıksın, ana sebep ve kaynak aynıdır. Ve bu hastanın kendinden şüphe etmesi, kendi kişilik ve yeteneği hakkında tereddüde düşmesi, güvenini yitirmesidir. Hasta bu günü bu günkü muhtevası ile değil, dünkü ruh haleti ile yaşar. Bir başka deyimle, kendini hâldeki yeteneklerinin mümessili değil, dünkü, çocukluktaki yetersizliğin suçluluğun varisi sayar.

Şuur altında hâldeki kişiliği gitmiş, yerine mazideki kişiliği gelmiş oturmuştur. S. Freud, bunu şöyle ifade eder: «Akıl hastası mazide yaşayan, maziyi kendi aleyhine yaşayan insandır.» Bir farkla ki, hastalığın belirtileri (araz), hangi alanda meydana çıkıyorsa, hasta, çocukluğun özellikle o parçasını yaşar, yani o kısma takılır. Diğer alanlarda ise, hasta, normal insanlardan daha yüksek bir seviye ve kapasiteye ulaşmış olabilir. Hasta dünyamızda çığır açan bir ressam, yazar, artist, dahi bir fikir veya ilim adamı veya devlet adamı olabilir. Bu hâl gören ve duyanları şaşırtır. Baviyera Kralı Leopold II. bir paronoyak hasta olduğu gibi, Amerika'da sadizmi ile şöhret yapmış olan Loi Siana Eyalet Valisinin aynı hastalığa tutulmuş olduğu seneler sonra anlaşılabilmiş, ve 1959 da bir devlet hastanesine kapatılmıştı.

PARANOYA Hastalığının bir özelliği:

Dünün yeteneği ile bugünün sorumluluğunu taşımaktan güçlük çeken, çaresiz kalan, bunalan hasta, kendisindeki bozukluğu (aşağılık duygusu şeklinde olsun, suçluluk komplexi şeklinde olsun) karşısındakine yansıtır, ve kendisi bundan sıyrılır: (Projection mekanizması). O, hasta değildir, kötü olan insanlardır, ahlâken kopmuş olan toplumdur; insanlar ya ihanet içindedirler, yahut ruhlarında yerleşmiş küçüklük duygusunun yarattığı emniyetsizliği, huzursuzluğu daha fazla duymamak için hastamıza saldırmak veya başka bir yolla fenalık yapmak zorunluluğundadır. Hasta böylece iç dünyasını yansıtıp kendisini bulduğu muhatabında, artık farkına varmadan, kendi kendisini tahlil edecektir.

Nitekim subay ve öğretim üyesi hastalarımızda hâl böyle olmuştur. Bunlar sexi tabii sayan ya da hor gören aile ortamında büyümenin yarattığı ruhî ve sexuel yetersizlik ve aşağılık kompleksine tutulmuşlardı. Hâlde değil, mazide, (sexe bulaşmayı suçluluk, sex tecrübesi edinememeyi yetersizlik) hissettiği ve kızların beyenmediğini sandığı veya allerjik davrandığı için ondan kaçtığı devrelerde yaşıyorlardı. Bu hastalar, bir süre sonra aşağılık duygularını eşlerine yansıtarak onları kompleksli görmeye, onları kompleksli insanlar gibi hareket etme zorunluluğu içinde düşünmeye başladılar. Bu kadarla kalmayıp kompleksli eşlerinin yetersizliğin ve suçluluğun ruhî baskı ve huzursuzluğuna dayanamıyarak saldırgan veya hafifmeşrep davranışlarda teselli arayacakları ve ancak bu yolla rahatlayabilecekleri kanısını geliştirdiler.

Ve yine Loisiana eyalet Valisi, anasının çocuk bakıcısı olmasına bağlı olarak teşekkül eden aşağılık duygusunu halkına yansıtıyor, küçüklük duygusunun esiri gördüğü bu insanların büyüklere karşı duyduğu korkunun etkisi altında ergeç atak yapacaklarına inanıyordu. Bu ataklarla, ancak önceden tedbirli ve atik davranarak yani sertlikle, terörle başa çıkılabilirdi. Ne garip, vali bu ruh haleti için-

(1) İlk yazı 73. sayımızda çıktı.

deyken halkı onu derin bir hayranlıkla seviyordu.

PSİKANALİZ tedavisinin görevi, mazide yaşayan, mazideki güçsüz, itibarsız ve yetersiz kişiliğinin bu güne yetmeyeceğinden korkup hastalanan kimseyi, bu hususta bilinçli kılmak, kişiliğinin gerçek çizgilerini ona göstererek onu içine düştüğü çıkmazdan kurtarmaktır.

Psikanaliz tedavisi ile iyi olan bir mühendis hastamız, ruh hastalığının ne demek olduğunu şu hikâye ile ilginç bir şekilde ortaya koymuştu: Birgün Büyük İskender, bir binicilik sınavı yapılmasını emreder. Alana cins ve güçlü bir tay çıkarılır. Ülkenin en ünlü binicileri bu taya binmeyi denerler. Tay her defasında şahlanır, kaçar, binmeye fırsat vermez. Akıllı bir gözlemci olan Büyük İskender, kendisine mani olmak işteyenleri elinin tersiyle iterek «verin şu arsızı bana» der, ve tayın başını aksi yöne çevirdikten sonra bir sıçrayışta biner. Manzarayı seyredenler dona kalırlar. Sonra tay bile Büyük İskender'in büyüklüğünü sezdi ve teslim oldu, derler. Hayır der Büyük İskender, «Siz binmeye» çabalarken atın ve sizin vücudunuz yerde çirkin bir gölge yapıyordu ve tay bundan korkup sizi üstünden atıyordu.

Bu hikâyede tay hastamız, ve tayın ürktüğü, kendisi sandığı gölge mazisi, ata yön veren Büyük İskender de psikanalisttir. Ve hastamız ilâve ediyordu: İşte ben 18 yıl hekimden neye kaçtığımı şimdi daha iyi anlıyorum. Çirkin gölgemi görmemek için. Ancak bugün iyi olmanın yolunun kaçmak değil, görmeye cesaret etmek ve kendini tanımak olduğunu söyleyebilirim.

Duyduklarım ve Düşündüklerim

Dr. İlhami MASAR

ÜNİLEVER'İN KAZANCI VE KAZANDIRDIĞI

PARTİLERİN radyo konuşmaları esnasında yabancı sermaye aleyhtarı bir politikacı «Unilever» yağ fabrikasının 10 senede 110 milyon lira kazandığından acı acı şikâyet etti. Bu zatın haklı olduğuna şüphe yoktu. Niçin biz aynı şeyi yapamıyoruz da bu yağlı işi yabancılara bırakıyoruz? Evet, bir niçin Sana ve Vita gibi bir yemeklik ve ekmeklik yağ yapamadık? Neden Turyağ firması aynı kalitede yağlar çıkarıp piyasayı fethedemedi ve bu parayı kazanamadı?

Evet; neden biz ilâç iptidaî maddeleri için harice bukadar para veriyoruz? Neden yeni doğan sanayiimiz yabancılara lisans ücreti olarak milyonlar ödüyorlar?

Unilever, bütün dünya piyasasına hâkimdir; milyarlar kazanır. Fakat şunu bilelim ki, bu milyarları kazanabilmek için «Research» ismini verdiğimiz araştırma için milyarlar sarf eder. Uzvî maddelerinin ve asiditesinin çokluğundan dolayı sıhhate zararlı yağları tasfiye ederek onlara vitamin ve süt tozu katarak insan sağlığına en az zarar veren yağlar vücude getirmek için lâboratuvarlarında bu milyarları sakınmadan harcar. Ben bu hususta bundan yirmi beş sene evvel Ulus gazetesinde bir makale silsilesi yayınlamıştım. «Unilever» memleketimize gelmeseydi hâlâ biz Urfa yağı ismi altında iç yağları ve kuyruk yağları yer idik. Bu sevimsiz şirket 100 milyon kazanmış ise Türk insan sağlığı için kıymeti milyarlarla ölçülemiyecek katkıda bulunmuştur.

Ben, Birleşmiş Milletler teşkilâtı namına Batı Afrika'da Nijerya ve Bahomey de senelerce tetkikler yaptım. Bu memleketlerin esas ihraç maddelerinden biri sıvı yani mayi palm yağıdır. Berbat bir şeydir. Eskiden bu yağlara çok az bir fiyat ödenirmiş. Unilever bu yağlardan en kaliteli yemeklik yağlar yapar. İşin kaymağını alır ama müstahsile de eskisinden fazla para öder. Afrika'da konu hep, bu dev firmanın tekelinden kurtulmaktır. Neler tecrübe ettik bilemezsiniz. Kaç tane yerli fabrika kurmak için para yardımı yaptık. Sökmedi, firma Avrupa'da imâl ettiği yağları tekrar Afrika'ya ithâl ederek yine piyasaya hâkim oldu.

Şunu da bilelim ki komünist memleketler hâlâ domuz ve iç yağları, kuyruk yağları yerler. İnanmazsanız bir Bulgaristan'da, Yugoslavya'da yemek yiyiniz!

NÜFUS KONTROLU

Memleketimiz nufusunun yarısı yirmi yaşından küçük gençler ve çocuklar teşkil ediyor. Geri kalan yüzde ellinin de yarısına yakın kısmı çalışmayan kadınlar ile yaşlılar! Buna göre 32 milyon nufusun 22 milyonu, geri kalan on milyonun elde ettiği gelirle geçiniyor demektir.

İşte bizdeki hızlı nüfus artışı bu neticeyi doğurmaktadır. Bu hâl hem kalkınma hızını yavaşlatmakta, hem de yeni yetişen gençlerin istedikleri gibi eğitim görmelerine ve iş bulmalarına mani olmaktadır.

Bu fasit daireyi ortadan kaldırmanın çaresi, tabiatıyla doğum kontroludur. Hükümet bu hususta daha esaslı tedbirler almalı ve hele çocuklarını aldırmak istiyen kadınlara yardım eden doktorları serbest bırakmalıdır. Yâni çocuk alan doktor ceza görmemelidir.

Tabii buna karşı da söylenecek söz çoktur. Memleketimizin nufus kesafeti hâlâ düşüktür ,ve 50 milyonluk Türkiye hepimizin kollarını kabartacaktır. Yirmi seneye kadar bu nufusa varmazsak komşularımızın memleketimize göz dikmeleri tehlikesi mevcut olacaktır.

Her gün devletten daha çok yüksek tahsil müesseseleri, daha çok öğrenci yurdu ve daha iyi ve daha ucuz okuma imkânları istiyen gençliğe bu vaziyeti açıkca anlatmak hepimize düşen bir vazifedir.

YÜZ BULMUŞ SPORCULAR

Milletler, sporcularının başarıları ile iftihar ederler. Bize, sporcularımızı iftihar edecek bir vesile sağlamıyorlar. Yüzbin liraya transfer edildikten sonra, her gittikleri yerde dayak yiyen çapkınlığa ve içkiye düşkün futbolcularımız; sanki milletlerarası karşılaşmalarda bir şeyler başarmışlar gibi idarecilere kafa tutup antreman için kamplara gelmeyen güreşçilerimiz, şunu bilmelidirler: Bu millet, onların bu hareketlerini hoş görmüyor. Genel efkârın kendilerini tutmasını istiyorlarsa, bu çocuklar evvelâ antrönerlerinin emirlerine itaat etmeye ve çok ama çok çalışmaya mecburdurlar.

Mütareke günlerini hatırlıyorum, biz harplerde bütün kalburüstü futbolcularımızı kaybetmiştik. O zaman maçların yapıldığı Taksim stadında Pera, Strogles, Makabi, Ermeni federasyonu, İngilizler futbol oynarlardı, azınlıkların azgınlıklarından dolayı Türkler stadyoma futbol seyretmeye bile gidemezlerdi.

Ben hiç bir zaman kalbur üstü bir futbolcu olmadım. Fakat Almanya'da talebe iken Almanya'nın meşhur «Bayern» Klübünde oynadığımı işiden Türk «İttihat Spor Klübü» yöneticileri, bir ay sonra rum Tera Klübü ile bir maç yapacaklarını ve benim time girmemi istediler. Antremanım yokdu. Ama tam bir ay tam bir sporcu gibi yaşadım ve çalışdım.

Maç günü Tera'yı «zito, zito» diye bağırarak karşılayan seyircilerin karşısına çıktık ve millî şeref için ölürcesine çalışarak Perayı 1 : 0 yendik. Bizi linç edilmekten İngiliz polisleri kurtardı.

Sporcularımızdan bizim o zamanki millî mücadele ruhumuz ile milletlerarası karşılaşmalara gitmelerini istiyoruz. O zaman istedikleri kadar nazlansınlar. Millet arkalarında olur.

SANDIKTAN ÇIKAN MEBUS

Bizim Galatasaraylı sosyalistler hoş bir tabir buldular. Demokrasi kurallarına uyarak, halk tarafından sandıklara atılan reylerin çoğunluğunu elde ederek seçilen mebuslara, «sandıktan çıkma» diyorlar. Tabii bu antidemokratik bir sözdür, reylerin çoğunluğunu elde etmeden ve bir ayaklanma sonunda mebus olmanın ve işbaşına geçmenin daha doğru olacağını, tahtında müstetir olarak, ifade etmektedir.

Sosyalistler, hele bizde olduğu gibi, sol eğilimli olanlar, demokrasi rejimlerinde hiç bir zaman parlamento çoğunluğu elde edemeyeceklerini pekalâ bilirler. Çünkü halkın dörtte üçünü teşkil eden köylü, şehir proletaryasının efendiliğini istemez. Sandıktan çıkma tabirini kullanan bizim İşçi partisinin demokrasi aleyhtarı olması ve bu takdirde Anayasamız mucibince kapatılması lâzım gelir.

Halbuki İşçi partisi, parlâmentoda beş mebusu bile olsa, memlekete lâzımdır, bu parti iktidarın en etkili tenkitcisidir.

O halde ne yapmalıdır?

Belki anayasamızı değiştirmek ve komünist partiye müsade etmek daha doğru olur. Bu suretle onların ne istediğini açıkca biliriz ve bu kabil ceryanların, yer altında faaliyet icra ederek memlekete daha fazla fenalık etmelerinin önüne geçilebilir.

Nasıl olursa olsun «sandıktan çıkma» sözü benim hoşuma gitmiyor.

TURİSTİK VAPUR SEFERLERİ

A) İstanbul - İskenderun vapur seferleri epey rağbet görmeye başladı. Yalnız bu seferlere ekspres yolcu seferi ismi verilmişdir. Bu doğru bir tutum değildir. İstanbul'dan Akdeniz limanlarına yolcu gitmez, yalnız turist gider. Yolcu uçak ve otobüsle gider. Buna göre bu seferi turistlerin istedikleri tarzda tertip etmek icabeder. Bu hususda yabancı turistlerin fikirlerini aldım. Vapur, İstanbul - İskenderun - İstanbul seferini yine 12 günde ikmâl etmek şartile pekalâ aşağıda zikrettiğim yerleri görmek üzere sıraladığım limanlarda en aşağı sekizer saat kalabilir :

1 — İzmir'de, Bergama için,

2 — Kuşadasında Efes, Mileto, Priene ve Didim için,

3 — Fethiye'de, Likya şehir harabeleri için,

4 — Antalyada, Aspendos, Terge ve Side için,

5 — Mersinde, Kızkalesi plâjı ve Korikos mağaraları için,

6 — İskenderun'da, Antakya için.

Bodrum, Marmaris, Alanya'da daha kısa bir müddet kalınabilir. Kaş, Fenike'ye ayda bir uğransa kâfidir. Her limana hem gidişde, hem avdette uğramaya da muhakkak lüzum yoktur.

B) Denizyollarının yolcu vapurları dışında turistik marmara seferleri de tertip etmesi isteniyor. Bu seferlerde Gemlik - Erdek, Gelibolu, Çanakkale, İmroz ve Tekirdağda, Vapurun gündüz altışar saat, kalması isteniyor. Böyle bir sefer 4-5 günde tamamlanabilir.

C) Bir de yakın Karadeniz turistik seferi yapılması iisteniyor. Bu seferlerde de Akçakoca, Amasra, Ayancık ve Sinop limanlarında gündüz 4-5 saat kalınması talep ediliyor. İstanbul-Sinop ve avdet bu takdirde 3-4 günde yapılabilir.

Denizyolları bu tavsiyelere uyarsa turistik seferler için daha fazla da ücret alabilir ve zararının bir kısmını kapayabilir. Bu seferlerin rağbet göreceği muhakkaktır ve eldeki vapurlarla bu iş pekalâ başarılabilir.

T.C.D.D. Umum Müdürlük binası..

Demiryolları

Çeşitli güçlükler ve rekabetler altında olmasına rağmen, bu en büyük millî işletmemiz yeni bir ruh içinde çalışıyor; yalnız nakliyecilik değil, aynı zamanda sanayicilik yapıyor. İşletmenin fedakâr personelinin yaz tatil kampları da başarılı ve yararlı olmuştur.

Yazan : Niyazi ACUN

BUNDAN önceki yazılarımızda, Devlet Demiryollarının tarihçesinden ve çalışmalarından bahsetmiştim. Bu müessese hakkında ne kadar yazı yazılsa, memlekete sağladığı hizmetleri istenildiği kadar tebarüz ettirmeye imkân yoktur.

Çünkü, TCDD'nin fedakâr ve çalışkan personelinin temin eylediği memleket çapındaki amme hizmetleri, yurt düzeyine yayılan tesisleri ve teşkilâtı, 9838 Km. şebekesi, 2,5 milyarlık sermayesi, 63 bini bulan personelile Millî Kurumlarımızın başında gelmekte ve memleket ticaret hareketinin büyük bir kısmının münakalesini üzerine almış bulunmaktadır.

Az gelişmiş ülkeler arasında olmamıza rağmen, Devlet Demiryolu işletmeciliğimiz Avrupa'daki emsalleri kadar mükemmel bir çalışma niteliğini haizdir. Bu işletmenin görmekte olduğu amme hizme-

tinin büyük önemi dışında yurdun ekonomik gelişmesinin özel problemlerini halletmek, uhdesinde mevdu milyarları aşan sermayeninin hayatiyetini muhafaza edebilmek ve münakale zaruretlerini rasyonel bir şekilde başarabilmek için, ağır ve ağır olduğu kadar şerefli bir memleket hizmetinin sorumluluğu altında bulunmaktadır.

MEMLEKETİN en ağır münakalesi TCDD sayesinde başarılmaktadır. Bu ağır münakale işletmeciliği yalnız biz de değil, bütün dünya'da da ağır bir işletmeciliktir.

Fakat, bizim işletmeciliğimizin paralelinde bir de fabrika ve atölyeler vardır. Memleketimizin malî imkânsızlıkları karşısında özel sektör tarafından kurulamamış ağır endüstri yine devlet tarafından yapılmaktadır. TCDD. de, döviz tasarrufu ve artan lokomotif; yolcu ve yük vagon ihtiyacını kendi fabrikalarında imâl ve tâmir etmektedir.

Bozulan yollarının imlâsını ve ray tefrişini yapan TCDD., devrini yaşamış ve teknik ömrünü doldurmuş buhar lokomotifleri yerine kendi fabrikalarında modern dizel elektrik ve elektrik lokomotiflerini yapmakta ve dış memleketlere de yük ve yolcu vagonları satmağa başlamış bulunmaktadır. Plâna göre 93 adet dizel ve elektrik lokomotifini imâl etmek suretiyle memlekete döviz kazandırması yanıbaşında, zaman mefhumunu ön plânda tutan Genel müdürlük, fabrikalarının çalışmalarını vardiya çalışmalariyle arttırmaktadır.

Balkan memleketlerinde bir eşi olmayan Sivas, Eskişehir, Sakarya ve İzmir fabrika atölyelerinin her geçen gün randımanı yükselmektedir.

Ağır demiryolu işletmeciliğinin A. dan Z. ye kadar bütün malzemesini kendi fabrika ve atelyelerinde yapan bu işletmenin personeli için, Çorum Senatörü ve eski D. Demiryolları Genel Müdürü Sayın Sefa Yalçuk'un, büyük gayretleriyle meydana getirdiği dinlenme kamplarını Sayın Genel Müdür Vedat Önsal, daha da mükemmelleştirerek, personelin yılın bir ayında en

T.C.D.D. Eskişehir Fabrikasında yapılan Dizel lokomotiflerin hizmete giriş töreninden bir görünüş..

azında onbeş gün rahatça dinlenmeleri sağlanmıştır.

AĞIR münakale işletmeciliğinin faaliyetlerinin yorucu ve yıpratıcı oluşunu gözönünde bulunduran, Genel müdürlük, yurdun çeşitli deniz, göl ve dağlarında çalışkan ve fedakâr personelini dinlendirmek amacıyla, yazın dinlenme kampları açmıştır. Bu kamplar sonradan bütün İktisadî Devlet Teşekküllerine örnek olmuştur.

İşletmenin Personel Dinlenme Kampları, 6086 sayılı kanunun 36. maddesi hükmü gereğince çıkarılan Turizm işbirliği Nizamnamesinin 30. maddesi, Demiryol çalışmalarının ağır ve yıpratıcı oluşu da dikkate alınarak, personele dinlenme imkânını bahşetmiştir.

1957 Yılında Malatya'da Hazar gölü kenarında Gölcük Kampı 20 kabinli, Samsun Kirazlı mevkiindeki kamp ise 50 çadırlı olarak işletmeye açılmış ve ikişer devre faaliyette bulunmuştur. 1958 yılında gölcük kampına 20 kabin eklenmiş, aynı yılda İskenderun Arsuz Bucağında 48 kabinli modern tesisler işletmeye açılmıştır.

1961-1962 yıllarında Malatya Gökcük ve Samsun kampları personel tarafından itibar görmeyince, Genel Müdürlük yorulan personelinin daha iyi iklim ve denizlerdedinlenmesiiçin teşebbüse geçmiş ve 1962 yılında İzmir Urla kampını, 1963 de Edremit Akçay kampını açmıştır.

1957 den 1967 yaz tatillerinde 40 bin demiryolcu, kamplarda aile ve çocukları dinlenmişlerdir.

Memleketimizde devlet işletmeciliğinin rasyonel ve rantabl çalışan bu müessesesini tren sesleriyle, raylariyle, lokomotifleriyle, vagonlarıyla, istasyon binalariyle, garlariyle, bahçeleriyle, hastaneleriyle köylü ve şehirlerimiz pek yakından tanımaktadır. Bu ağır işletmecilik bilgi, teknoloji sayesinde çalışmaktadır; bu imkânların manevî varlığı da 63 bin personelin meslek aşkından gelen feragat ve fedakârlığıdır.

Fenerbahçe Dinlenme Kampından bir görünüş..

Memleketimizde birçok müesseseler özel sektör eliyle belki işletilebilir ama, Devlet Demiryolları aslâ işletilemez. Bu işletmenin 63 bin personelinin kimisi partili ve kimisi partisiz olmasına rağmen, yekvücut olarak demiryolcudur. İşletmenin başarısının sırrı da budur.

BİR KİTAP

"Bugünkü Rusya"

Yazan : Feridun AKDAĞ

KOMÜNİZM aleyhtarı olarak ün yapmış olan Senatör Dr. Fethi Tevetoğlu, Başbakanımızın geçen yıl 19 Eylülde başlıyarak 10 gün kadar süren Sovyet Rusya'ya yaptığı resmî ziyarete katılan heyet arasındaydı. Böyle bir kişinin kafilede bulunması, Sovyetlerin hayli dikkatini çekmiş olacak ki, Tevetoğlu ile çok ilgilenmişler; ona heyet arasında bulunan başka parlamenterlerden farklı muamele yaparak rejimlerini beğendirmeye çalışmışlar. Senatörümüz, orada bir şey söylememiş, nezaket icabı ara sıra takdir ve hayranlıklarını da belirtmiş ama, Yurda döndükten sonra yayınladığı «Bugünkü Rusya» kitabında önyargılarından hiçbirini kaybetmediğini belirtmekten geri kalmamıştır. Birinci hamur kâğıda itina ile basılmış olan bu 240 sahifelik kitap 10 lira fiyatla Bateş Bayilik teşkilâtından, veya Bakanlık P.K. 250 Ankara adresinden tedarik edilebilir.

Bukadar kısa bir süre, 10 gün içinde koskoca Rusya tanınabilir mi? Hele resmî bir ziyaretin protokol sınırları içinde olursa.. İnsan görmek ve anlamak istediklerini değil, görülmesi ve anlaşılması istenilenlerle yetinmeye mecburdur. Fethi Tevetoğlu da öyle yapmıştır. Önsözünde diyor :

«Tek bir ülke değil, bir koca imparatörlük ve kıta büyüklüğündeki Sovyet Sosyalist Cumhuriyetinin 15 bölgesinden ancak 5 tanesindeki 7 şehir ve bu şehirler ahalisini yarım, bir veya iki gün süre ile, sınırlı şartlar altında yarım yamalak şöyle bir görmenin, bu ülke ve halkları hakkında tam bir fikir edinmeye yetmiyeceği aşikârdır.»

13320 kilometre uçarak Moskova, Kief, Leningrat, Taşkent, Semerkant, Bakû ve diğer bir şehri gezen yazar, aynı kanaatle döndüğünü sanmasına rağmen, az çok değişmiş olduğu yazılarından anlaşılmaktadır. 50 sene içinde Sovyet Rusya'da geniş bir kalkınma olduğunu kimse inkâr edemez. Bu kalkınmanın hürriyetleri sonuna kadar kısmak, milyonlarca insanı harcamak, çok mahrumiyetler ve iztiraplar çekmek bahasına elde edildiği de herkesce bilinmektedir. Henüz kalkınma tamamlanmamıştır. Fakat sayın yazar böyle giderse Sovyet Rusya'da baskı rejiminin devam edemiyeceğini, şimdiden gençlerde uyanış başladığını belirtmektedir. Uyanış hürriyete doğrudur. Rusya'dan daha önce Çekoslovakya'da, Polonya'da ve son günlerde Yugoslavya'da beliren kımıldamalar, Franko İspanya'sındaki öğrenci hareketleri totaliter rejimlerin uzun süre yaşıyamıyacağını göstermektedir. Sayın Tevetoğlu'nun kendiliğinden doğan hürriyet akımının Rusya'da da başladığını görmesi, komünizme karşı beslediği amansız düşmanlığı biraz hafifletmiş olsa gerektir.

DOĞRUSU şudur ki bugün sosyalist olsun kapitalist olsun modernleşmiş her toplum, Ortaçağlarda olduğu gibi, mülkiyete el koymuş hâkim bir sınıf tarafından idare edilmektedir. Kapitalist rejimlerde özel mülkiyetin mahdut ellerde toplanması ve bu yolla halk yığınlarının sömürülmesi karşısında sendikal ve demokratik hürriyetler sayesinde bir ayarlama yapılabilmekte; ağır ve farklı vergiler, antitrüst kanunlar ve başka yol-

larla sınıflar arasındaki uçurumun doldurulmasına çalışılmaktadır. Komünist memleketlerde mülkiyet kamulaştırılmış ise de kamunun malı olmamış ve hâkim bir sınıfın elinde kalmıştır. Sınıfı ortadan kaldırmak için mülkiyeti kamulaştırmanın yetmediği; sosyalist rejimlerde de toplumun sömüren ve sömürülen azınlık ve çoğunluk iki sınıfa bölündüğü görülmüştür. Şimdi, ileriyi oranlamak, işin nereye varacağını hesaplamak pek mümkün olmamasına rağmen, komünist memleketlerde aşağıdan ve özellikle gençlerden doğan bir baskı ile üst tabakanın sarsılacağı, mukavemetler olursa ihtilâllerin kaçınılamaz bir zorunluk olacağı söylenebilir. Bu alttan geleceği oranlanan toplum baskısı yalnız gençlerden ve emekçilerden değil, aynı zamanda sömürülen bölge halkından da gelebilecektir. Sayın Tevetoğlu kitabında bunu belirtmiştir. Rusya'nın üçte iki pamuğunu veren Özbekistan, topraklarından ve sularından petrol fışkıran Azerbaycan tam birer sömürge olmuştur. Taşkent, kerpiç izbelerde sefalet içinde yaşıyan milyonlarca halkın yanında modern apartmanlara yerleşmiş birkaç bin Rus'un yaşadığı tam bir müstemleke şehri manzarasını almıştır. Bölgeler, milletler ve sınıflar arasındaki dengenin bozulması, kapitalist dünyayı ne hale getirmiş olduğu bilindiği halde, Sosyalist Rusya'nın aynı yolda devam etmesine, Özbekistan gibi bölgeleri sömürmesine bakarak rejimin kapitalist ya da sosyalist olmasının, insan yaratılışını ve sosyal kanunları değiştiremediğini söylemek mümkündür.

SAYIN Tevetoğlu Sovyet Rusya'da fert başına millî gelirin 1000 dolara yaklaştığı iddiasını da çürütmeye çalışmaktadır. Resmî kurla bir ruble 1 dolar hesap edilirse, bu rakam bulunabilir. Fakat gerçekte, eşya fiyatları ve hemen her yerde açık olan doların karaborsa fiyatı gözönüne alındığı taktirde, 1 doları 3 ruble olarak hesaplamak gerekecektir. Buna göre millî gelirde fert başına düşen payın üçte bir eksiği ile 300-350 dolar arasında olması gerekir.

Tevetoğlu, Rusya'da hayatın çok pahalı olduğuna dair kitabında rakamlar vermektedir :

«Giyecek malların kalitesi son derece düşüktü. Çok adi görünüşlü bir kombinezonun üzerindeki fiyat 10-50 ruble yani bizim paramızla takriben 105 lira idi. Kalın, kaba, postal cinsinden bir atkılı, alçak topuklu kadın ayakkabısı 35 ruble yani 350 Türk lirasıdır. GUM mağazasının bir manavında görünüşü hiç iyi olmayan yaş üzümün üzerindeki fiyat 1 ruble yani 10 Türk lirası, kuru üzümün ise 23,5 Türk lirası idi.

«Kuyruk olmadan alış veriş edilen mağazalarda fiyat bazan 2-3 mislidir ve bir kısmında da yalnız dolarla alış veriş edilmektedir.

«Dövizimizin mahdut bir kısmı ile kitap ve plâktan başka çöp satın alamadığımız bir yerde bir Amerikan doları resmen 90 kapiğe nihayet bir rubleye bozdurulduğu halde sokak sarraflarında karaborsada 1 dolara 3-4 ruble verilmekteydi.»

Tevetoğlu Rusya'da aradığını bulmuş ve kitabında komünist idarenin inancına uygun olan hep kötü taraflarını işlemiş olmasına rağmen, gördükleri arasında beğendiklerini ve hayran olduklarını da belirtmekten kendini alamamıştır. Özellikle bale ve tiyatro temsilleriyle eskiden %98'i okuyup yazma bilmeyen Doğu halkının şimdi yüzde yüz okuyup yazar hale gelmesi ve Özbekistan'la Azerbaycan'da eski Türk eserlerinin mükemmel şekilde restore edilmesi takdirini çekmiştir. Kremlin'in 1961-1962 de inşa edilmiş 6000 kişilik kongre salonunda seyrettikleri Cinderella= Külkedisi Balesinden hayranlıkla söz etmektedir : «Boş bir tek koltuk görülmüyordu. Genç-yaşlı, kadın-erkek, başı açık, başı örtülü, basmalı-pazenli, allı-morlu, gömlekli-kazaklı, erkeklerin büyük çoğunluğu kravatsız işçiler, öğrenciler ve nihayet yüksek dereceli memurlar ve Avrupalı giyinişlerile dikkati çekenler ve bunların yanlarındaki saç tuvaletleri mükemmel, boyunlarına «ming,» «vizon» asılmış Rus dilberleri.

«Dış görünüşleriyle karma karışık, kaba saba, her renk ve sınıftan bir yamalı bohçayı andıran bu seyircilerde sanata karşı ilginin, sanat terbiyesinin sağladığı dikkati çeken bir birlik, beraberlik tarafı da vardı.»

Kitapta bale ve tiyatro temsillerinin çok ucuz olduğu, meselâ bizim paramızla biletlerin 3-4 ya da 15-20 lira arasında bir fiatla herkesin çalıştığı yerde dağıtıldığı da kaydedilmektedir.

Tevetoğlu, gözlemlerinde ve yargılarında realist olabilmiş midir? Buna inanmak elimizden gelmez. İnancı ve dâvası belli olduğu için, duygularından sıyrılarak tarafsız olması beklenemez. Rusya'da hayatın çok pahalı olduğuna dair verdiği rakamların yanında, kitabının başka bir yerinde Moskova'da çavdar ekmeğinin kilosunun bizim paramızla 70-80, beyaz buğday ekmeğinin 100-120 kuruş arasında olduğu, etin kilosunun ise 12-16 liraya satıldığını -Moskova Belediye Başkanının ifadesine dayanarak- yazmaktadır. Rusya'da gördüğü büyük eserleri de takdirle belirtmekte ve bazan da bu münasebetle düşüncesine uygun espri de yapmaktadır:

«Bakû metrosu cidden takdire değer muhteşem bir eserdir. İhtilâlin 50 inci yıldönümüne yetiştirilip o gün halkın hizmetine girecekmiş. Evvelce Fransa ve Amerika'da bulunan metroları da görmüştüm. Moskova'da ve Bakû'da müşahede ettiğimiz metrolar, Sovyetlerin yer üstü işlerinde Avrupa ve Amerika'dan geriliğine karşılık, yeraltı faaliyetlerinin bu bölümünde de büyük çaba sarfettiklerini ve bu yeraltı işinde Avrupa ve Amerika'dan hayli ileri olduklarını ortaya koyuyordu.»

Sayın Doktor Fethi Tevetoğlu kitabının sonunda şu neticeye varmaktadır:

«Doğrusunu söylemek gerekirse altı ve üstü birbirinden zengin bu milyonlarca hektar topraklarda tam 50 yıl, yüz milyonlarca insanın kızıl kırbaç altında boğazı tokluğuna çalışması sonunda, çok daha yüksek bir ekonomik seviye ve hayat standardı ile karşılaşacağımızı ummuştum.

«Kendi itiraflariyle, son beş on yıldır halklarının hayat ve yaşama seviyesini yükseltmek için büyük bir gayret içine girmişler, bunun çeşitli tatbikat ve örneklerine değişik bölgelerde rastladık. Sanayide ve ziraatte iftihar ettikleri başarılar hep «modellik» ve «göstermelik» kalıyordu. Burada 50 yıldır insan acılarını azaltma bahanesile insanlara tatbik edilmiş ezici sistemin feci sonuçları görülmektedir.» Yazar Moskova'da Kief istasyonunda gördüğü sefalet tablosunu da iddiasına bir örnek olarak vermektedir.

Bir gezinin izlemlerini çekici bir üslûpla anlatan bu kitapta, bugünkü Sovyet Rusya'nın, tarafsız da olmasa, bir panoraması çizilmiştir. Gördüklerini kamu oyuna açıkladığı için sayın yazarımızı tebrik ederiz.

İSTEKLER VE GERÇEKLER

Eğitimcilerin yaptığı bir toplantıda, «Mecburî ilkokul 5 yıldan 8 yıla çıkarılsın» diye bir temenni kararı alınmış!..

Nerede ve ne olduğunu insan bilmezse, her şey ister ve kendisini haklı bulur: Bütün vatandaşlar ev sahibi olmalı; işçilere ve memurlara asgarî konfor ve ortalama geçinmeye yetecek kadar ücret verilmeli; bütün köylere yol yapılmalı ve saire gibi.

Biz, mecburî ilkokulu 5 seneden belki de 3 seneye indirerek okuma-yazma bilenlerimizin nüfusumuza göre oranını en kısa zamanda yüzde yüze çıkarmaya bakacak yerde, 8 yıl olsun dersek, havadan konuşmuş oluruz.

Devlet Demir yolları Umum Müdürü iken (merhum) Behiç Beye bir dostu, Avrupa'da hep çift hat olduğunu, bizim de bunu yapmamızı tavsiye ettiği zaman aldığı cevap şu olmuştu:

«— Ben elimden gelse tek raylı hatlar yapacağım.»

İsteklerin gerçeklere uymamasına hayal denir. Biz birçok işte hayal peşinde koşuyoruz.

Dış âlem - Olaylar

Dr. İlhami MASAR

Kızılderililer

KUZEY Amerika'da yaşıyan ve Hindu ismi verilen Kızılderili'lerin gençleri de, beyaz renkli yaşıtlarından gösteri yapmayı öğrenmişler. Zenci gençlerden sonra da Amerika'lıların başına yeni bir belâ olmak üzere imişler. Amerika'nın elli eyaletinden birinin kendilerine öz vatan olarak bırakılmasını istiyorlarmış. Bu haberi gazeteler verdi. Ben burada okuyucularıma Hindu problemi hakkında biraz bilgi vermek istiyorum :

Beyazlar Amerika kıtasını istilâ ettikleri zaman iki türlü Hindu toplumu ile karşılaşmışlardır. Bunlardan Kanada, U.S.A. Uruguay ve Arjantin gibi mutedil fakat kışın soğuk iklimlerde yaşıyanlar avcılıkla geçinen yarı vahşi insanlardı. Beyazlar bunların çoğunu öldürerek topraklarını ellerinden almışlardır.

Orta Amerika'da yaşıyan Aztekler, Mayalar, güney batıda yaşayan İnka'lar kültür sahibi idiler. Bunlar yok edilememişlerdir. Asırlarca İspanyol asılzadelerinin emrinde çalışmış olan bu insanlar, Meksika'dan Şili'ye kadar uzanan memleketlerde, bugün devlet idaresini ellerine almak üzereydiler. Buralarda Hindu-Beyaz karışığı yepyeni bir ırk ortaya çıkmıştır.

Antil adalarından Brezilya'ya uzanan bölgeye, beyaz zenci esirler getirmişlerdir. Oralarda da Hindu-Beyaz-Zenci karışımı Metis ismi verilen bir ırk vücut bulmuştur.

U.S.A. ve Kanada'da katliâmdan kurtulan ve daha beyazlar ve zencilerle karışmayıp şehirlere göç etmiyen yarım milyon kadar Hindu bugün, hükümetlerce kendilerine tahsis edilmiş Rezervasyon ismi verilen bölgelerde yaşamaktadırlar. Beyazlar onlara, siz madem ki avcılıkla yaşamak istiyorsunuz, Rezervasyon içinde, beyazlar tarafından rahatsız edilmeden istediğiniz kadar avlanabilirsiniz, demişlerdir. Ama dar olan o sahalarda bugün av namına birşey kalmamıştır ve Kızıl Derililer oralarda gecekondular içinde sefil bir hayat yaşamaktadırlar.

Ben Amerika'da ve Kanada'da rezervasyonlar ve oralardaki Hindu gece yatısı mekteplerini gezdim. Gençlerin çoğu şehirlere gidip beyazlara karışmak istediklerinden (Amerikalı beyazlar Hindularla evlenmeyi, zencilerde olduğu gibi ayıp saymazlar) yarım milyonluk saf Hindu nüfusu artmamakta ve sabit kalmaktadır.

Kargaşalıklar çıkararak bir Hindu eyaleti teşkil etmek isteyenler, bu saf kalan yarım milyonluk kızılderilerin gençleridir Bu tahakkuk ederse, şehirlerde yaşıyan ve daha Hindu benliğini kaybetmemiş olan daha yarım milyon Kızılderilinin kendilerine iltihak edeceğini söylemektedirler.

Arap Petrol Şeyhleri

İNGİLİZLERİN Basra körfezinden çekilmeleri karşısında, varlıklarının tehlikeye girebileceğinden çekinen Arap Petrol şeyhleri Mayıs ayında Ebudabi'de toplanarak, bir federasyon teşkili meselesini görüştüler. Bundan hemen bir netice çıkacağını pek zannetmem.

Araplar, Yunanlılar kadar indivudialisttirler, aralarında pek anlaşamazlar.

Fakat ne de olsa, bu toplanma şunu gösterir: Şeyhler kendi topraklarındaki petrolden kendileri istifade etmek istiyorlar ve bu serveti Mısır ve Suriye ile paylaşmıya pek razı değiller.

Ben o civara gitmedim. Fakat Maskat-Oman şeyhinin erkek kardeşi, bir Türk hanımından doğmadır. İyi Türkçe bilir; ağabeyinden ziyade Ebudabi şeyhinin yanında yaşar. İsmi Prens Tarık'tır. Geçenlerde beni evimde ziyaret etti; uzun boylu bana oradaki vaziyeti anlattı. Söylediğine göre eskiden şeyhler, hep aralarında savaştıkları için, orada nüfus artmazmış. İngilizler o havaliyi sulhe kavuşturmuşlar, fakat çekilirlerse kardeş kavgasının yine başlaması ve bundan petrole göz dikenlerin istifade etmelerinden korkuyorlarmış. Onun için aralarında anlaşmaktan başka çare yokmuş. Fakat ağabeyisi federasyon fikrine yanaşmıyormuş. Bakalım ne olacak?

CENTO'YU BİZ DE UMURSAMAYABİLİRİZ

Pakistan, Cento'yu umursamamaya başlamış. Geçen ay yurdumuzu ziyaret eden Pakistan Dışişleri Bakanı, verdiği demeçte, bunu açıkça belirtti. Ankara'da yaptığı temas ve müzakerelerden sonra yayınlanan ortak bildiride ise Cento'nun hiç sözü edilmedi.

Türkiye, Pakistan ve İran arasında İngiltere ve Amerika'nın da katılmasiyle süregelen bu garip anlaşmanın hikmeti vücudu kalmadığı anlaşılıyor. Cento'nun eski adı Bağdat paktı idi. Kurulduğu zaman hedefi Arap devletleriyle diğer islâm devletleri arasında siyasî, askerî, ekonomik ve kültürel bağlar kurmak ve kuvvetlendirmekti, İrak Başbakanı maktul Nuri Sait Paşa ile merhum Adnan Menderes bu paktın kurucularından ve koruyucularındandı. İhtilâlden sonra İrak hükümeti paktan çekildi. Daha o zaman bu işin sonu gelmişti. Fakat adı değiştirilerek İrak dışında kalan üç müslüman devletle devam ettirildi. Bugün hiçbir gayesi, fonksiyonu kalmamıştır. Kardeşimiz Pakistan'ın çekilme arzusuna biz de uyarak bu işi tasfiye etmenin zamanı gelmiştir.

Yoksa bu gidişle paktta yalnız biz kalacağız.

Kelle Avcıları

MALEZYA yarım adasının güneyinde bir Borneo adası vardır. Çoğunluğu Maley ırkı ve azınlığı muhacır gelmiş Çin ırkı mensuplarının teşkil ettiği bu adanın kuzeyi Malezya federasyonuna ve güneyi Endonezya'ya aittir. İçerlerde de Dayak adı verilen vahşi kelle avcıları yaşar.

Endonezya'nın belâlı başkanı Sukarno bütün adayı ilhak edebilmek için komünist eğilimli Çinlileri ve Dayak'ları kuzey Borneo'ya saldırtmıştı. Çok kan döküldü. Fakat Sukarno yıkılıp gitti. Bu sefer Çinliler yeni mutedil Endonezya hükümetine cephe almışlar. Dayaklar da yeni hükümete sadık imişler. Arada Endonezya ve Malezya anlaştıkları için kuzey Borneo'ya saldırılar durmuş ama, bu sefer Dayak'larla Çinliler bir iç harbe başlamışlar. Biçağını kapan Dayak, Çinli avına çıkıyormuş, ve kelleleri kesip köy meydanlarına asıyormuş. Bu sene başından beri beşyüz Çinli öldürülmüş. Öldüresiye mücadele devam ediyormuş. Her öldürülene mukabil karşı taraf intikam aldığı için bu gidişle vaziyet hergün biraz daha fenalaşıyormuş. İptidaî insanları azdırmak kolay oluyor ama, onların ayaklanan ihtiraslarını yatıştırmak pek güç oluyor.

Buhranın nedenini Anlamıyoruz !..

Batı medeniyetinden dünya medeniyetine — Dünya buhranı bizim için mutluluğa ulaşacağımız tarihî bir şanstır — Yeni iktisadî uzviyetler ve unsurlar yaratmalıyız — Çiftçi ve işçi birlikleri kurma teklifim — İktisadî devletçiliğin Faşisizimle ve Komünizmle ilgisi yoktur — İktisadî politikamızın ilk meselesi, fiyat makasını kaldırmak veya hafifletmektir — Gazi İnkılâbı bir devletçilik inkılâbıdır — Gâzi'ye sunduğum rapordan bir sonuç alamadım; ama mücadeleden de vazgeçmedim — İktisatçılar Derneğinde ve Halk Evlerindeki konferanslarım — Kadro devletçiliğiyle hem beraber hem ona karşıydım — Ne zavallı adammışım!. — Memleket bir uçuruma doğru sürükleniyor.

Yazan : Ahmet Hamdi BAŞAR

GÂZİ'ye sunulmak üzere CHP Genel Sekreteri Recep beye yolladığım raporda, dünya milletlerini birbirinden farklı, iki âleme bölen, birini çok zengin ve ikincisini çok fakir duruma sokan Batı medeniyetinin temellerinden çökmekte olduğunu belirtmiştim. Kanaatımca, Batı dünyası, metropol - müstemleke tezadını uzlaştırmaya, geri kalmış milletlere yardım elini uzatmaya mecburdur. Eğer bunu yapar ve iki birbirinden ayrı düşman kampa bölünmüş dünyayı birleştirmeye muvaffak olursa, yani Batı medeniyeti haline gelebilirse buhrandan kurtulabilir.

Türkiye'de dünya buhranı var diye, bir duraklama bir şaşkınlık başlamıştır. Birçok işler, «Hele şu dünya buhranı bitsin» diye geri bırakılmaktadır. Son bütçe bile 200

(1) Bu seri 71. sayımızdan başlamıştır.

milyondan 180 milyona indirilmiştir. Gümrük kapıları büsbütün kapatılmıştır. Fransa'da uygulanıyor diye bizde de ithalâtta kontenjan usulü tatbik olunmaktadır. Bu telâşa ne lüzum var? Dövizimiz yoksa veresiye mal satanlar varsa niye dünya piyasalarında da ucuzlamış malları alıp kullanmıyalım? Ne olurmuş borçlanırsak? Biz kendimizi kuvvetli gösterir, dışardakilere itimat verirsek, ecnebiler fabrikalarını söküp bizde kurarlar. Yani buhran dolayısiyle Avrupa'da fabrika kapanırken bizde açılabilir. Dünya buhranı bizim için bulunmaz bir nimettir; biz boşalan sulardan küpümüzü doldurmaya bakalım. Ama bunun için kendimize gelmemiz, kalkınmamızda Avrupa'nın gittiği yolları taklide kalkmamız, kendimize mahsus yollar bulmamız lâzımdır.

ZATEN raporun maksadı, bu ana fikri belirtmekten ve bunun, yaşayan meselelerimizi ele alarak, uygulanmasına değinen bazı fikirler ve teklifler ortaya atmaktan ibaretti.

Raporun, «Yeni iktisadî unsurlar ve uzviyetler» başlığını taşıyan ikinci bölümünde, Gazi inkılâbının yalnız millî değil, dünya ölçüsünde bir hareket olduğu tezi savunulmakta ve inkılâbın dayanması gereken ideoloji üzerinde bazı denemeler yapılmaya çalışılmaktaydı. Ekonomik olayların, insan ve toplum göz önüne alınarak, düzenlenip ayarlanabileceği yeni bir görüşün hayatımıza hâkim olması lâzımdır. Biz Milletlerarası serbest mal ve para mübadelesi rejimine giremezdik, ve liberal iktisadın kurallarına göre bir iktisadî kalkınmadan söz edemezdik. Yani Avrupa'nın geçtiği yollar bizim için kapalıydı.

Bundan çıkan sonuç şu oluyordu: Türkiye, bir iç pazar ekonomisi kuracak, önce kendisi için istihsal yapacak, bütün güçlerini bir araya toplıyacak; üretim sektörleri arasında devlet müdahalesiyle fiyat dengesini kurup muhafaza edecek ve başlıca hedefi bu olan bir plân yapacaktı. Kapitalizme ve endüstrileşmeye ancak iç pazarı sömürerek geçebilirdik. Ama bu sömürmeden doğan sermaye, fertlerden ziyade toplumun —yani devletin— elinde olmalıydı.

Bu bölümde iktisadî devletçilik doktrini açıklanmıya çalışılmıştır. Bu devletçiliki, bürokrasi devletinin (idarî devletin), gelişmesi ve iktisadî hayatı eline alması demek değildir. Tamamen tersine, iktisadî hayatı bu devletin müdahalesinden kurtarmak ve yeni örgütler kurarak halkın eline bırakmak hedefini güder. İktisadî devletçilik, bir üretim ve iş plânına dayanır. Bu plânı memurlar yapamaz. Ama ilim adamları, tecrübe görmüş işletmeciler, iş adamları, bir araya gelerek yapabilirler. Aralarına dünya çapında ecnebi ilim adamları, mütehassısları da katılacak yetkili bir plânlama organı meydana getirilmelidir. Plânın uygulanmasında devletin koruyacağı halka dayanan örgütler kurularak vazifelendirilmelidir. Tarım alanında geniş bir kooperatifleşmeye gidilmelidir. Ankara'da kooperatiflerin bir genel merkezinin kurulması bir örnek olarak zikredilebilir. Ancak bizim kooperatifçilikte ve halka dayanan örgütleşmede kullanacağımız metod, klâsik Batı metoduna hiç uymayacaktır. Önce kooperatifler, sonra onların birlikleri ve en sonra da hepsinin konfederasyonunu, ya da genel merkezini kurmayı düşünmiyeceğiz. En evvel kuracağımız, Ankara'daki Türkiye istihsal, satış ve kredi kooperatiflerinin genel merkezidir. Aşağıdan yukarıya çıkarak değil, yukardan aşağıya inerek kooperatifleşeceğiz. Tarımın plânlanmasında ve plânın uygulanmasında Konfederasyon, ya da Genel Merkez başlıca aktif vazifeyi üzerine alacaktır. Meselâ Buğday Müstahsiller Birliği gibi. Bu şekilde ihracatı da müstahsiller birlikleri elinde toplamaya yönelmiş bir program uygulanabilir. Gerek ziraati ve gerek ihracatı organize etmek ve yeni iktisadî uzviyetlere mal etmek için, büyük ölçüde krediye ihtiyaç vardır. Bu kredi - İktisat Vekili Mustafa Şeref beyin düşündüğü gibi - bir beynelmilel kredi müessesesinin

yardımını istemek hayaline bağlanarak temin edilmez; işin gerektirdiği para ve kredi, teşkilât ve iş fikirleri ile beraber kendiliğinden hallonur. Para'nın karşılığı altın değil, mal ve hizmetlerdir. Devletçiliğin en kuvvetli tarafı da budur.

Ziraî üretimin yeni iktisadî uzviyetlerle organize edilmesi konusunda verdiğim örneklerden sonra, Türk işçilerini teşkilâtlandırmak konusunda da değinmiştim. Bu iş inkılâbımızın ikinci büyük esası olarak raporda ifadesini bulmuştu. Toprağa bağlı olmıyan işçiler, yer yer (Sendikalar) teşkil ederler; her bölgede Birlikler (Federasyonlar) kurulur. Çeşitli bölgelerde çeşitli iş kollarındaki Federasyonlarda (Ankara) da (Türkiye İşçi Birlikleri U. Merkezi veya Konfederasyonu)nu teşkil ederler. İşi ve işçi hayatını tanzim edecek olan Umumî Merkez, evvelâ teşkil edilir; sonra federasyonlar ve sendikalar kurulur. Tarımda olduğu gibi, teşkilâtın tepeden ve en büyüğünden başlanmasını teklif etmekteydim. Zaten devletçiliğin kuvvetli taraflarından biri de buydu. Liberal rejimlerde gaye olan şeyleri vasıta olarak; vasıta olanlar da gaye olarak kullanmak.. Serbest bir toplumda hiç müdahale olmadan kooperatiflerin ve sendikaların bütün istihsal sahalarına yaygın olarak memleket ölçüsünde bir merkeze bağlanması gayedir; yani en son varılacak noktadır. Oysaki, devletçilikte bu gayeye ilk adımda varılır ve asıl gaye için bir vasıta olarak kullanılır.

ZİRAAT istihsalimizin ve ihracatımızı kontrol ve idaresini üzerlerine alacak olan Ziraat Birlikleri ve iş politikamızı düzenliyecek İşçi Birlikleri önce devlet tarafından kurularak, bir plân ve program altında halka mal edilir. Çiftçi ve işçi örgütleri Türkiye istihsal ve iktisat politikasının temel organlarıdır.

Bunlar önce devletçe kurulur; sonra yavaş yavaş üyelerinin, yani üreticilerin, tüccarın, işçinin eline geçer. Böyle yapmayıp ilkten bunlar üretici, tüccar ve işçinin elinde olmalıdır dersek, kurulamaz; kurulmayı kanunlarla zorlarsak o zaman da bu örgütler menfaat gruplarının, yeni türeyen aracıların elinde sömürme ve baskı organı olur.

RAPORDA devlet eliyle örgütleşmeye büyük önem vermekteydim. Gideceğimiz yol, Demokrasi idi. Ancak demokrasi, yalnızca politik örgütler (partiler) kurmakla olmaz; politik örgütlerin dayanacağı iktisadî sınıfların kurduğu örgütler de olmalıdır. Çiftçileri, işçileri, tüccarları, esnafı, bütün sosyal sınıfları ayrı ayrı kapsıyacak bu örgütleri kurmak ve çalışmalarını millî hedefe ve kalkınma plânına doğru yöneltmek, devrimci devletin, iktisadî devletçiliğin üzerine düşen en büyük vazifedir. Bu, kapıkulu devletinin eline iktisadî ve sosyal hayatı teslim etmek değildir; tersine bunu önleyici ve halk demokrasisini kurucu bir metotdur.

Acaba iktisadî devletçilik, bir yandan korporasyonlara dayandığı için Faşist bir rejime, öbür yandan bu korporasyonlar aynı zamanda üretim ve mübadele alanlarında gittikçe kuvvetlenerek kollektif mülkiyete dayandıkları için komünist bir rejime varmazlar mı?

Ne olacak? Örgütler memur-kapıkulu devleti tarafından kurulup idare edilmiyecek mi? Hedef ve program ne olursa olsun, bir kere bu devletin elinde toplanan iktisadî güç, halka geçemez. Nazariyede kolay, fakat gerçek hayatta güç bir dâvadır bu.. Durum böyle olunca da kuracağımız rejim, ya faşist ya da komünist bir rejim olacaktır.

Konunun bu yanı üzerinde raporda özellikle duruyorum: Rejimimizde özel teşebbüs esas olacaktır ve Devlet tarafından korunacaktır. Türkiyede, geniş manâsiyle ele alınınca, özel sektör bütün ekonomiye hâkimdir. Tarım, endüstri, ticaret hep özel

işletmelerin, tek tek şahısların, küçük özel ortaklıkların elindedir. Biz bunlardan hiçbirine dokunmıyacağız; yalnız modernleşmeleri, güçlenmeleri için çalışacağız. Yapacağımız şey, bu özel sektörün başaramadığı işlerdir: Bunlar örgütlenemiyorlar, büyük işletmeler, şirketler kuramıyorlar; güçleri buna müsait değil.. Devlet bunları yapacak, ve en kısa zamanda özel sektöre devredecek. Devletçilik, bir devri daim makinesi.. Devlet yatırım yapacak ama, koyduğu sermayeyi çekmeye, yeni işlere yatırmaya çalışacak. Örgütleşmede de böyle. Tarım kooperatifleri Genel merkezi, sonra Kooperatif Birlikleri ve kooperatifler. Meselâ İşçi sendikaları konfederasyonu, Federasyonlar ve sendikalar devlet tarafından kurulacak ama, mutlaka üyelerine devrolunacak.

Çok kimseye orijinal, paradoksal gelen fikirlerdi bunlar.. Doğrusunu isterseniz, ben de bu işin kolay olabileceğine, hattâ olabileceğine yüzde yüz inanmış değildim. Ama, ümidim Gâzi'de.. O işi ele alsa ve yürütse neye olmasın diyordum.

RARORUN üçüncü bölümü, «İktisat politikası» na ayrılmıştı. Bu politikada çözümlenmesi gereken ilk mesele, fiyat makasını ortadan

kaldırmak, ya da büyük ölçüde hafifletmekti. Tarımla endüstri malları arasındaki fiyat dengesini alt üst eden bu makas altında köylü büsbütün çöküp gidiyordu. Türkiye'de tarım son derece zararlı bir üretim olmuştu. Ziraat mallarımız dünya fiyatlarının rekabeti karşısındaydı; kalitesizlik, pazarlama güçsüzlüğümüz ve daha başka nedenler yüzünden bu fiyatların da çok altındaydı. Bu durum karşısında hiç bir üretim zarar etmekten kurtulamazdı. Oysa ki sanayi malları, ağır gümrükler, dövizsizlik, ithalât tahditleri, istihsâl yetersizliği gibi nedenler yüzünden dünya fiyatlarının kat kat üstündeydi. Korkunç bir uçuruma doğru hızla yuvarlanıyorduk. Hemen yapacağımız iş, ziraat mallarımızı da dünya piyasalarının etkisinden kurtarmak, meselâ dünyada buğday 5 kuruş ise bizde 10 kuruşa çıkarmaktı.

Böyle bir politika uygulamak için bir yandan örgütleşme ve bir yandan da üretimde dünya normlarına uygun bir reforma girişme zorunluğu vardı. Türkiye kalkınmaya ve sanayileşmeye başlayınca, tüketim mallarını harcama oranı çoğalacak; bugüne kadar ihracatcısı olduğu bazı tarımsal malları kendi harcıyacaktı. Bu durum, fiyat makasını kaldırmak veya hafifletmek çabalarımızı destekliyebilirdi. Ziyanına ihracat yapmak zorunda da kalsak, yine bu ziyanı başka yollarla kapamak, üreticiyi kurtarmak lâzımdı. Bu konuda müstahsil birlikleri, kooperatifleşmeler ve iç piyasada fiyat düşmelerinin önlenmesi ve istikrar sağlanması gibi tedbirler alınmalıydı.

Tarım reformuna ise derhal girişmeliydik. Dünyanın en ilkel ziraat tekniği bizde kullanılmaktaydı. Bu alanda modernleşecek, reform görecek çok işlerimiz vardı. Türkiye modern tekniği endüstriden evvel, tarımda uygulamalıydı.

İktisadî devletçiliğin bir dâvası da dış ticareti organize etmektir. Devletleştirmek tabirinden korktuğum için organize etmek diyordum. Çünkü idarî devletin bu sahalara burnunu sokarak işleri büsbütün berbat etmesi tehlikesi hiç bir suretle önlenemezdi. Onun için ihracatı ve ithalâtı, kooperatif birlikleri, ticaret birlikleri ve nihayet onların ve devletin veya halkın kuracağı şirketler vasıtasiyle tanzim etmek, büyük ellerde toplamak, kontrol altına almak ve millîleştirmek bir hedef olmalıydı.

Şeker, kahve, çay gibi parti eşyalarında devlet inhisarları kurulmasını teklif etmekteydim. Bu suretle sabit olan ve iktisadî şartların değişmesi ile de değişmiyen gümrük resmi usulü yerine inhisar fiatları piyasayı tâyin edecekti.

Her sanayiin yüksek gümrüklerle himayesi prensibine şiddetle aleyhtardım. Plân gereğince himaye edeceğimiz sanayi mahdut olmalı; bunun dışında kalanlar himayeden vazgeçmeliyiz. Bnuun uygulanma şekli bu ikinci kısım malları imâl etmeyip ithal etmektir. Devlete gümrükten kazanacak.

Gümrüklerle himaye edeceğimiz sanayide ise bundan doğacak faydayı şahıslara değil, devlete bırakmak gerekir. Onun için de devlet fabrikaları kurulmalı, ve büyük sanayi devletin elinde toplanmalıdır. Ancak devlet bunları kendi memurlarıyle ve bürokrasi usulüyle kurup idare etmekten sakınmalıydı. Raporda, o zaman için henüz cılız olan devlet sanayiinin, ecnebi sanayiciler tarafından, onların kurma ve işletme ihtisaslarından istifade edilerek kurulması tavsiye edilmişti. Çünkü büyük fabrika işletmek ve büyük sanayicilik, sade fabrika kurmak, mühendis ve amele bulmak, idare etmek değildi. Bunun memlekette bir geleneği yoktur. Kendimiz yapıp işletmeye kalkarsak beceremeyiz; aklımıza eseni yaparız ve ziyan ederiz. İşte ecnebi sermayesiyle ve gerçek sanayicilerle Türkiye'de

devlet sanayiinin kurulması ve işletilmesi için anlaşmalar yapmayı bunun için düşünmüştüm.

İKTİSAT politikamızın bu konular dışında üç büyük meselesi (fiat, iş ve nüfus politikaları) prensipler bakımından raporda yer almıştı. İktisadî devletçilik ve plân ancak fiat politikasıyle tatbik edilebilir. Liberal rejimlerde fiat, topluma hâkimdir; devletçi rejimlerde ise bilâkis toplum fiata hâkim olacaktır. Devletçiliğin başarılı olup olmadığı, bununla anlaşılır. Yalnız istihsal, sanayi, ticaret gibi iktisadî hareketler değil, kültür, san'at gibi bütün sosyal olaylar da fiat işine bağlıdır; ve iyi fiat politikası tatbik etmekle bu dâvalar hallolunur. Raporda bu prensipler zikrolunduktan sonra memlekette fiat politikasının bir plân bütünlüğü içinde tatbik edilmesi ve bu işe ilk önce buğdaydan başlanması ileri sürülmüş; fiat politikası ekonomik kanunlara ve kurallara göre fiat teşekkülüne müdahele olduğu ve bunun mallara narh koymak demek olmadığı belirtilmişti.

İş politikasına gelince, bunun gayesi mevcut iş kuvvetini tamamen ve en rasyonel şekilde kullanmaktır. Bu gayenin gerçekleşmesi yolunda raporda bazı prensipler ve mütalâalardan sonra nüfus politikasının esasları da izah olunmuştur.

Raporun dördüncü ve sonuncu faslı para politikasına ayrılmıştı. Kalkınma için bol paraya ihtiyacımız olduğu ve bunu sağlayacak imkânlarımız olmadığı noktasından hareket edilerek, klâsik altın karşılıklı para sistemi tenkit olunmuştur. Paranın gerçek karşılığı üretimdir. İstihsallerimiz plânlaştıkça ve organize edildikçe ve bunların fiat politikaları devletin eline geçtikçe bu işlerle beraber para da doğuyor. Parayı ve krediyi bu işler için genişletmek bir enflâsyon değildir; sadece iş hacmini genişletmek ve parayı da onunla ayarlamaktır. Donmuş bir altın stokunu paraya karşılık göstermek, zararlı bir şey değildir ama, memlekette birçok işler parasızlıktan yapılamazken tedavül hacmini altınla ayarlamak tamamen sakat ve tehlikeli bir yoldur. Raporda yeni bir para sistemine olan ihtiyaç geniş şekilde ortaya atılmış, devletçiliğin plân, teşkilât ve para işi olduğu izah olunmuştur.

RAPORUN netice kısmı ise Gazi inkılâbının bir devletçilik inkılâbı olduğunu belirtmek için yazılmıştır. Fakat devletçilik, bürokrasi devletinin ve hükûmetçiliğinin gelişmesini istemek değildir. Türk inkılâbı tarihî tesadüflere dayanan idarî devlet yerine, iş bölümlerine ve hayatın zaruretlerine dayanan yeni iktisadî devleti kuramazsa asla muvaffak olamaz.

Böyle bir inkılâp devletini kuracak adamlarda inkılâbın heyecanı, irade, iman ve bilgi lâzımdır. Oysaki inkılâpçı ve idealist insan tipi gün geçtikçe kayboluyor. En mühim iş inkılâp kadrosunu sağlam tutmak, genişletmek, inkılâbı ve heyecanını millete mal etmektir. Bu işin idaresi Halk Fırkasına ve hükûmete düşüyor. İnkilâp bir heyecan ve imanla onu doğuracak bir bilgiler toplamına (ideolojiye) ve bu heyecanı ve ideolojiyi toprağa ve maddeye bağlıyacak bir plâna muhtaçtır.

Raporun sonu şu cümlelerle bitiyordu :

«Bazı kişilerin, tecrübelerine dayanarak, bu gibi fikirleri kabili tatbik bulmamaları çok mümkündür. Onlar diyeceklerdir ki; «Türkiye'de bu yeni iktisadî uzviyetleri meydana getirmek, bunları işletmek ve plânla halka maletmek ve buna dayanan bir iktisat ve istihsâl politikası takip

etmek hayaldır. ve bunlar yapılamaz.

«Bendeniz de onlara katılarak bunun kendilerine bir hayal olduğunu ve onlarca yapılamıyacağını itiraf ederim.

«Gazi nesli, onun canlandırdığı büyük ve âlemvumûl inkılâp hareketlerini, bir hayal ve bir serap gibi görmiyerek, ona imanla ve canla bağlı olan bu hayali behemehal hakikat sahasına getirecek olan insanlar demektir.»

14 MAYIS 1932 tarihini taşıyan raporu yolladıktan sonra müsbet bir sonuç alacağımı ummuyordum. Fakat boş durmamak, üzerime düşen vazifeyi her ne pahasına olursa olsun tamamlamak zorundaydım. Onun için rapor gittikten sonra burada sözü edilen fikirleri yazılarla ortaya atmak ve savunmak istedim. Aynı senenin Haziranında İstanbul'da aylık Kooperatif mecmuasını neşre başladım. Bu mecmua Liman memur ve müstahdemleri arasında kurulmuş olan İstihlâk Kooperatifinin organı ve kooperatifçilik fikrinin hâdimi olacaktı.

Kooperatif mecmuasından evvel aramızda esas bakımlardan bazı noktalardan fikir beraberliği olan «Kadro» da Ankara'da çıkmağa başlamıştı. Kadro ile benim birleştiğim noktalar, dünya görüşüne, inkılâp görüşüne ve plân fikrine değinen konular olup, aramızda önemli fikir ayrılığı olan başlıca mesele ise şu idi: Kadro sanayileşmek dâvasını savunuyordu; Avrupa memleketlerinin sanayi kanalı ile açık pazar gibi bizi istismar etmesini önlemek lâzımdır, diyordu. Ben ise dâvayı böyle ortaya atmanın aleyhindeydim. Sadece sanayii değil, fakat bazı sanayii de içine alan ve esası ziraata dayanan bir istihsal plânı yapılması taraflısıydım. Sanayiin himayelerle kurulmasından dolayı köylü, işçi ve memur aleyhine doğacak fiat makasının çok tehlikeli olacağını iddia ediyor ve ancak belirli sanayi için bu fedakârlığa katlanmamız gerektiğini söylüyordum.

KADRO, aynı zaamnda, memur devletciliğini savunuyordu. Ben ise bu devletçiliğe tamamen karşıydım. Osmanlı tipi devlet, Kapıkulu devleti hâlâ başımızdaydı. Bu devleti nasıl halka mal edebilirdik? İşte asıl dâvamız bu idi. Önce memuru kumandan, âmir durumundan çıkarmak; inkılâbın, inkılâpçı kadronun emrine vermek lâzımdı. Bu suretle devlet inkılâbın vasıtası olabilirdi. İnkilâp hangi hedefe yönelecekti? Bunu Gazi tâyin etmeliydi. Üretimin, ekonominin devlet elinde toplanmasını, yoksa ferdlerin elinde olmasını mı istiyordu Gazi? İşte Kemalizm ideolojisine, kalkınmamızın hedef ve stratejisine temel olacak sorun bu idi. Bu proplemi çözdükten sonra, üzerinde uğraşacağımız mesele hangi yönde karar kılmışsak ona uygun şekilde devlette reforma girişmek olacaktı. Bu iş geniş araştırmalara, tartıştırmalara, fikir çabalarına ihtiyaç gösteriyordu. Bu reform nasıl, hangi prensiplere dayanılarak yapılabilirdi? Ben, özelciliğe yönelmiş devletçiliğe göre, kendi cılız gücüm çerçevesi içinde, araştırmalar yapmakta, bir takım fikirler ortaya atmaktaydım. Kadro, bu konularla hiç uğraşmıyordu. Ona göre devlet bütçesi 200 milyondan 500 milyona çıkarılarak, Devlet eliyle sanayileşme-

ye girişmekle bütün dâva çözülmüş oluyordu.

KADRO ile aramızdaki Demokrasi fikri üzerinde de hafif bir ayrılık vardı. Ben beynelmilel mübadeleyi ve demokrasiyi dünya medeniyet düzeninin başlıca şartı olarak görüyordum. Bunların reddedilemiyeceğini, fakat yeni şekiller alabileceğini söylüyordum. Kadro, beynelmilel mübadele yerine Otarşiyi, demokrasi yerine de inkılâp disiplinini savunuyordu. Bu bakımdan biraz faşizm kokuyordu. Şüphe yok ki Kadro'cu arkadaşlar, fikirlerininden ziyade, onların heyecanını ortaya atıyorlardı. Meseleleri incelemiş değillerdi. Bundan dolayı hep nazarî plânda kalıyorlardı. Fakat ben ideolojilerin mutlaka hayatımıza ait yaşayan meseleleri kapsamak suretiyle kurulabileceğine inanıyordum. Onun için buğday konusu, köylü ve işçi organizasyonları, para meselesi ve saire üzerinde tekliflerle ortaya çıkıyordum. Böylece de, hükûmete ve iş başında olanlara akıl öğreten bir adam oluyor ve bundan dolayı dostumdan çok düşman kazanıyordum.

Fakat Kadro ile benim müştereken yaratmağa çalıştığımız bir fikir havası var ki, bu yolda her iki taraf da başarıyla çalışmaktadır. Yalnız Ankara'da Kadrocular en az beş arkadaş olduğu halde İstanbul'da ben yalnızdım. İstanbul'un aydın çevresi, Darülfünun, tamamen, eski kafalı klâsik hocalarının etkisi altında, Kadro'nun ve Kooperatif'in yaydığı fikir hareketlerinin aleyhindeydi; bu neşriyatı komünizmin kılık değiştirmiş şekli olarak nitelendiriyorlar ve üzerlerimize durmadan hücum ediyorlardı. Liberallerden Ahmet Ağaoğlu ile Müderris İbrahim Fazıl bu hücum edenlerin başında geliyorlar. Her ikisi de aramızdan ebediyen ayrılan bu muhterem profesörlere gazete ve mecmualarda doğrudan doğruya veya dolayısiyle yaptığımız tartışmalardan maada İstanbul'da İktisatçılar Cemiyetinde karşılıklı konferanslar şeklindeki çarpışmalarımız da hayli enteresan olmuştu. Liberal görüşlere hücum maksadiyle İktisatçılar Cemiyetinde verdiğim konferanslarda yüzlerce yüksek tahsil genci de vardı. Hocalardan ve talebelerden fikirlerim üzerinde hayli sempati besleyenlere rastladım. Bu konferanslara Halkevlerinde de devam ediyordum. Esasen 1932 senesi fikir hayatımızda az çok hareketli geçen bir seneydi. Gerek Kadro'nun gerek benim körüklemekte olduğumuz bu hareketler, Meclis ve Fırka muhitinde bazı tepkiler yapmaktaydı. Fakat bunların çoğunun aleyhimize belirtiler doğurduğunu görüyordum. Bir sene evvel :

«— Aman Hamdi bey, ben iktisadî meselelerin tamamen cahiliyim. Bana bir iki kitap tavsiye et de biraz şu cehaletimi tırtayım» diyen Fırka İdare heyeti âzasından (merhum) Necip Ali bey, bu defa yazılarım ve konferanslarım üzerine bana:

«— Materialisme Historique'ci, komünist» damgası vurmuştu.

Bu cepheden ise hücum çok kolaylaşıyordu. Ben bu isnatlara aldırış etmiyor; fakat mücadelemin gittikçe beklenmeyen engellere çarptığını görerek ümitce sarsılıyordum.

NE zavallı adammışım! Tek başına kalmıştım. Bir fikir savaşına çıktığım halde yanımda ve çevremde kimseyi toplıyamadım. Aradan uzun yıllar geçti; Donkişot'un Değirmene hücumunu andıran bir saflık içinde yürütmeğe çalıştığım bu mücadelede neden yalnız kaldığımı ve mağlûp olduğumu düşündükçe kendimi yüzde yüz kabahatli ve sorumlu bulmaktayım.

Meğer ben tek başına kalmayı kendim istemişim! İtiraf edeyim; biraz fazla şımarmış bir adamdım. Okumaktan ziyade yazıyor, dinlemekten ziyade sölüyordum. Kendi görüşlerimi ve aklımı pek beğeniyordum. Bundan dolayı başkalarına aldırış etmiyor; hepsinin basit ve yüzeyde kalan, derine inemiyen, ya da gününü gün etmekle yetinen insanlar olduğu kanısındaydım. Gerçekten tanıdıklarımdan, görüşdüklerimden öyle olanlar da vardı. Gazi'nin en yakın arkadaşları arasında :

«— Hamdi Bey; her şey O'nun hayatına bağlıdır. O gittikten sonra devlet bile kalmaz» diyecek kadar imansız kötümserlere rastlıyordum. Uzun tarihimizden arta kalan huyumuz da değişmemişti Fikre karşı düşmandık. Bizden eroin satan kurtulabilir ama, fikir satanın cezalandırılması mutlaktı. Toplumun suçlu saydığı bir ticareti yapmanın da yolu vardı. Ben fikir ticaretinde başarı kazanmanın yolunu bulamamış, hattâ bulmak için hiç uğraşmamıştım.

Her işe karışıyor, her konuda ilkten şaşkınlık doğuran orijinal bir fikir ortaya atıyordum. Tabii bunların hepsi, tanıdığım tanımadığım kimselerin, çevrelerin bana karşı besledikleri antipatiyi çoğaltmakla sonuçlanıyordu. Hergün gazeteler benden bahsediyordu. Galiba ben dikkatleri üzerine çeken bir adam olarak, fikirlerimin revaç kazanması için bunu istiyor, vesile arıyordum. Karaköy köprüsünün kaldırılmasından, Sirkeci garının Yenikapı'ya naklinden başlıyarak birçok konularda birçok teklifler ortaya atardım. Bunlar günlerce gazetelerde tartışma, anket, hattâ alay konusu olarak yer alırdı. Fikir yapıcısı ve satıcısı olmanın ağır suç olduğu bir toplumda, yalnız iktidarın başında olanlar ya da menfaatleri bozulanlar değil, tarafsız vatandaş da böyle davranışlara ukalalık der, ve onları hoş karşılamaz. Kim bilir bilmediğim nekadar düşmanlarım vardı! Ve bunların hemen hepsini ben hazırlıyarak karşıma koymuştum.

Bütün bunlar yetmiyormuş gibi, bir de yaşayışım, hayatım herkesin gözüne batacak şekildeydi. İstanbul Liman şirketinde uzun müddet tek adam olarak kaldım. Ne karışanım, ne görüşenim vardı. Daha önce de söylemiştim; o zamanlara göre elime çok para geçiyordu. Altımda otomobilim ve emrimde lüks motorlarım vardı. Hattâ bir de İş adında çok süratli, küçük vapuru andıran bir de tenezzüh istimpotu yaptırmıştım. İşlerden bunalıp biraz kendime gelmek için istimpot, ya da motorla dostlarımla birlikte Boğaz'ı ve Adalar'ı gezerken, kendimi bu lükse tam hak kazanmış sanırdım. Ama görenlerden, işitenlerden hiç kimse benim gibi düşünmüyordu. «Liman Prensi» adını takmışlardı; gazetelerde deniz safalarında çektiğim ziyafetlerin listeleri bile neşrolunurdu.

Yaptıklarımın doğru olmadığını

çok sonraları anladımsa da iş işten geçmişti. Fikirlerini hayatta gerçekleştirmek isteyen bir dâva adamı isem, kelimenin tam anlamiyle, politika yapacaktım, ve yaşayışımı dâvama zarar vermiyecek şekilde düzenliyecektim. Yok; çok önemli bir işin başına geçmiş, bütün yetkileri elinde tutmayı başarmış bir idare, bir iş adamı isem o zaman da fikir mücadelesinin semtine bile uğramıyacaktım. Ben devletin elinde ve emrinde önemli bir işletmenin umum müdürü olarak, ancak kendi sahamda fikirler ve teklifler ortaya atabilirdim. Bunu da usulüne uygun şekilde, büyüklerime raporlar halinde bildirebilirdim. Kabul ederlerse ne alâ... Etmezlerse susar, işime devam ederdim.

Birgün Ankara'da İçişleri Bakanı Şükrü Kaya Beyi makamında ziyaret etmiştim. O sıralarda Unkapanı köprüsü yeniden yaptırılacaktı. Benim gazetelerde yayınlanan bir teklifim vardı. Karaköy köprüsünü kaldırmak. İşin tafsilâtına girmiyeyim; Şükrü Kaya Bey dost olarak, beni seven ve koruyan bir adam olarak nasihatte bulunmuştu :

«— Yapma böyle şeyler Hamdi Bey.. Sen Galata köprüsünü kaldırtarak limanın ağzını biraz açtırmak istiyorsan, bunu Şirketten resmen Vekâlete yaz; git Vekille konuş; uygun bulursa sana yardım eder. Hayır, derse sen de susar, oturursun» demişti.

Tabii bu dost nasihatini dinlemedim. Okadar kendime ve dâvama güveniyordum ki, Liman şirketinden atsalar bile umurumda olmıyacaktı. Gazetelerde imzalı imzasız yazılarım çıkıyor; Halkevlerinde ve İktisatçılar cemiyetinde konferanslar veriyor; Devletçilik tezimi savunuyor ve hemen çözümlenmesi gereken en hayatî dâva olduğuna inandığım buğday ve vergi meseleleri üzerindeki tezimi savunuyordum.

Seneler geçti. Ben Liman Şirketinden ayrıldım; ve fikir mücadelesinden vaz geçmemek üzere Galata piyasasında serbest iş adamı olarak hayatımı kazanmaya koyuldum. Bu arada buğday dâvasında, akılları donduracak kadar aksi yönde; bu memlekete, bu memleket halkına, bu memleketin kahır görmüş, insan olmaktan çıkmış köylüsüne yeni bir ihanet örneği denecek kadar feci bir tedbir alındı: Değirmenlerde öğütülerek elde edilecek buğday unlarından vergi alınmıya başlandı. Daha başka bir şey yapıldı: Buğday ihracı yasaklandı.. Benim dâvayı ortaya atmamdan sekiz sene sonra Toprak Ofisi kurularak şehirler halkının ve ordunun iaşesi için köylüden buğday satın alınmıya başlandı. Buğday müstahsili köylü büsbütün harap olmuş; devletten büsbütün sıtkını sıyırmıştı. Memleket, benim kesin inancıma göre, uçuruma doğru hızla sürüklenmekteydi. Ziraî bünye kuvvetlendirilecek yerde bombalanmıştı. Yurdu demir ağlarla örmek, her yerde fabrikalar açmak, Ankara'da yepyeni bir şehir kurup öğünmek para etmezdi. Biz kalkınmıyor, çöküyorduk. Ankara'nın altında kanalizasyon olmadan üstüne asfalt dökerek, açılan yeni caddelerde, bulvarlarında Türk köylüsünün gezip dolaşmak hakkı bile yoktu. Polis emir almıştı; Ankara'ya gelen civar köy halkını, kalkınma mucizemizi ecnebilerin gözünde lekeler diye, cad-

delerden geçirmiyordu.

Ama köylü efendimizdi, biz onun hizmetkârıydık!

Türk köylüsü, Anadolu köylüsü tarihinin hiç bir devrinde Cumhuriyet idaresi zamanında olduğu kadar fakir düşmemiş, hor görülmemiştir.

Buğday dâvası, örgütleşme dâvası, vergi reformu dâvası, plânlı kalkınma dâvası hep lâf ve güzaf.. Asıl acı hakikat bu gerçekte saklı: Hâlâ köylü bu durumdan tam olarak kurtulmuş sayılamaz.

Gelecek Yazı :
İKTİSADİ DEVLETÇİLİK İDEOLOJİSİ

(Basın : 22058)

(Manajans : 1855)

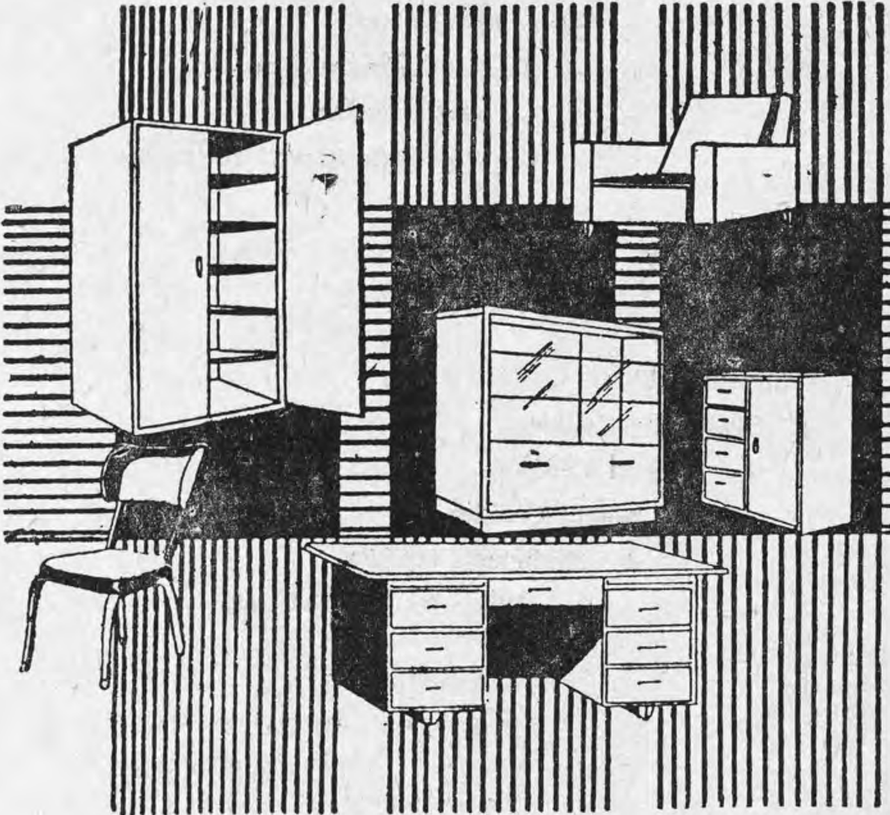

ÇELİK BÜRO MALZEMELERİ

ÇELİK HASTANE EŞYALARI

GAZINO, OTEL ve KAFETERYA MALZEMELERİ

BÜRO KUR

Adres : İSTİKLAL CADDESİ 347/1 Telgraf : BÜRO KUR — İSTANBUL
Telefon : 44 93 37 - 44 89 55